

Turan Oflazoglu
NAGY SZULEJMÁN SZULTÁN

Terebess Kiadó
Budapest, 2000

Fordította:
Tasnádi Edit

NAGY SZULEJMÁN SZULTÁN
„TÖRVÉNYHOZÓ ÉS FENSÉGES”
tragédia két felvonásban

Kötetünk a Török Köztársaság Nagykövetsége
támogatásával készült

Copyright © by 2000, Turan Oflazođlu
Hungarian translation © Tasnádi Edit, 2000

Szereplők:

SZULEJMÁN szultán
RÜSZTEM pasa, nagyvezír
JAHJA, költő
MIHRIMAH, Szulejmán lánya
HURREM, Szulejmán felesége
MUSZTAFÁ, Szulejmán fia
DZSIHANGIR, Szulejmán fia
EBUSSZUUD Efendi, sejhüiszlám
Idős ASSZONY
I. JANICSÁR
II. JANICSÁR
III. JANICSÁR
IV. JANICSÁR
Mimár SZINÁN, építész
MEDDAH, népi előadóművész
BAJAZIT, Szulejmán fia
SAJINUR, Bajazit felesége

rabnók, más szerájbéliek, janicsárok, hóhér stb.

Első felvonás

(A színen félhomály, álomszerű megvilágítás. Szulejmán a trónon ül mély fájdalomba merülve. Rüsztém bátortalan lépésekkel közeleg.)

SZULEJMÁN. Mondd, mit beszélnek?
RÜSZTEM *(mint aki nem érti)*
Kik és miről, Szultánom?
SZULEJMÁN. Hogyhogy miről, ember?!
Mi másról folyhatna a szó, mint Musztafa herceg haláláról, pontosabban meggyilkoltatásáról?
(Rüsztém zavarban van. Eközben kintről)
JAHJA. Ó, jaj! Jaj!
(Rüsztém és Szulejmán is összerezen.)
Először Jahja lép be, utána mindkét oldalról janicsárok, keserűségtől és dühtől vezéreltetve)
JANICSÁROK. Ó, jaj! Jaj!
JAHJA. Rombadólt a világ egyik része!
SZULEJMÁN. A legszebbik része...
JANICSÁROK. Ó, jaj! Jaj!
JAHJA. A halál bitang szolgái elragadták Musztafát.
JANICSÁROK. Ó, jaj! Ó, jaj!
JAHJA. Láttatok, hallottatok valaha is ilyet, barátaim?
Egy igazságos uralkodó – ebben Omár próféta párja –
hogyan veszejthet el egy ily nagyszerű fiút?
SZULEJMÁN *(maga elé)*
Mit mondasz!?
JAHJA. Vétkére nincs tanú, bűnét nem látták,

sirassuk együtt jámborok sólymát,
hősi halottak szultánját!
SZULEJMÁN. Sirassuk!
JANICSÁROK. Sirassuk! Sirassuk!
RÜSZTEM *(Jahjára mutatva)*
Ne hallgass, Szultánom, az ilyen szószátyár,
álomkergető, másokon élőködő ingyenélőkre!
SZULEJMÁN. A baj éppen az, hogy nem hallgattam
rájuk eléggé. A költők szavai
az Isten tűzhelyéből kipattanó szikrák.
JAHJA. Ki a nép szemefénye volt – halva,
(Rüsztemre mutat)
S a cselszövő sátán életben maradna?
RÜSZTEM. Ne hallgass, Felség, e szószaporítókra.
Musztafa herceget is ők térítették le
a helyes útról. A költő-siserahad
valóságos istencsapása az emberiségén.
SZULEJMÁN. Hallgass!
RÜSZTEM. Az emberek eszét megzavarják,
a fejeket összezavarják, mi másra jók?
Mi haszna belőlük az emberiségnek?
SZULEJMÁN *(keményen)*
Hallgass!
RÜSZTEM *(ijedten hátrál)*
Csak segíteni próbálok Szultánomnak.
SZULEJMÁN. Épp eleget segítettél, Rüsztem...
Ha még egyszer így beszélsz a költőkről,
ha még egyszer így fröcskölsz a dühtől,
úgy töröllek el a föld színéről,

hogy még a kutya se ugat utánad.
Kifelé, sátán! Tűnj el innen, átkozott ördög!
*(Rüsztem szinte menekülve távozik. Közben a janicsárok
is szótlánul kivonulnak. Amikor Jahja is kifelé indulna)*
SZULEJMÁN. Várj!
(Jahja megáll)
Egy igazságos uralkodó – ebben Omár próféta párja –
Így mondtad, Jahja?
(Jahja hallgat)
Lám, milyen költői finomság – ha gyilkosnak nevezel,
nem sértett volna ennyire mélyen.
(Jahja szólni akarna)
Egy igazságos uralkodó – ebben Omár próféta párja –
annyira igazságos, hogy elveszejtí büntetlen fiát!?
Miféle igazság ez?
JAHJA.
Szultánom...
SZULEJMÁN *(felemeli a kezét)*
Te az én lelkem jobbik fele vagy,
legigazabbja ennek az országnak.
JAHJA *(mosolyogva)*
Teutánad.
SZULEJMÁN. Köszönöm, Jahja. A kor legigazabb tanúja,
szépség szolgája, mestere a szónak,
akinek tekintetét nem kerüli el semmi,
te mit szólsz most?
JAHJA. Aki mindenkinek igazságot kíván szolgáltatni,
magával szemben lesz a legigazságtalanabb.
SZULEJMÁN. Tehettem volna másképp?
JAHJA. Ha másképp teszel, önmagadat árulod el.

*(Kifelé indul, de Szulejmán fölemeli a kezét.
Jahja megáll)*

SZULEJMÁN. Haragszol rám, igaz?

JAHJA. És te önmagadra?

SZULEJMÁN. De még hogy! Musztafát nagyon szeretted, igaz?

JAHJA. És te?

SZULEJMÁN *(eltakarja az arcát, mélyet sóhajt)*

Még nálam is jobban szeretted, igaz?

JAHJA. Téged az ország jeleneként,

a herceget az ország jövőjeként szerettem.

SZULEJMÁN. A herceg nem lesz már az ország jövője.

JAHJA *(sóhajtva)*

Bizony nem.

(kifelé indulna)

SZULEJMÁN. Jahja!

(Jahja megáll)

Mi az, ami ennyire fáj?

JAHJA. A nagy fájdalmak előtt, Felség,

mit tehetünk a tiszteletteljes hallgatáson túl?

SZULEJMÁN. Te költő vagy, nevet kell adnod a fájdalomnak.

JAHJA. Fordulj a költő Muhibbihez¹, Felség!

SZULEJMÁN. Muhibbi tehetetlen itt. Hogyan történt mindez,
miért fizetek én, mondd!?

JAHJA. Azért, mert Te vagy a Törvényhozó.

SZULEJMÁN. Miért kell az embernek

ilyen fájdalmakat elszenvednie?

JAHJA. Ahogy a halandó fájdalmai sokasodnak,

sokasodva nőttön-nőnek, úgy nő fel az ember,

úgy emelkedik a halhatatlanságba, Felség.

¹Szulejmán Muhibbi néven jelentős költői életművet hozott létre.

Igaz, a herceg nem lehet már az ország jövője,
de vannak, akik nevét a zászlajukra tűzték,
és lesznek is mindig.

(Szulejmán erősen figyel)

Meghalt a holnapért és elnyerte a jövőt.

SZULEJMÁN *(elégedett)*

Milyen jó neki – és neked!

JAHJA *(meghajol; kifelé menet a nézőknek,*

Szulejmánra mutatva)

Törvényhozó és fenséges!

(kimegy; a fény csak Szulejmán arcát világítja meg)

SZULEJMÁN. Musztafám, irántad való szeretetem mélyén

alattomos gyanú fészkelte mindig:

amit apám tett a nagyapámmal,

azt teszi majd velem a fiam?

most már háborítatlan, tiszta

szeretettel szerethetlek, fiam!

(tüzijáték, ágyúdörgés, mehterzene)

(A Topkapi palotában a hárem. Hurrem, Mihrimah)

MIHRIMAH. Musztafa bátyám hiányozni fog.

HURREM. Ti is hiányozni fogtok neki, remélem.

MIHRIMAH. Ebben egész biztos vagyok, anyám.

HURREM. Imádkozz, hogy mindig így maradjon!

MIHRIMAH. Mi aggaszt, anyám?

HURREM. Aggodalom, mely nőttön növekszik.

MIHRIMAH. De hát miért?

(Szulejmán tűnik föl)

MIHRIMAH *(Odaszalad, átöleli)*

Apácskám!

(Szulejmán megsimogatja a fejét)
Mihrimahod nem kap csókot, mint azelőtt?
(Szulejmán jobbról-balról megcsókolja)
SZULEJMÁN. Musztafa indul.
HURREM. Az utóbbi időben úgyse gyakran látogatott minket.
Úgy tűnik, se testvérei, se én, se Urunk,
nem fogunk neki hiányozni túlságosan.
Hogy én, a mostohaanyja nem, az hagyján,
de te az édes apja vagy.
SZULEJMÁN. Musztafám nem tekint a mostohájának,
szeret és tisztel édes anyjaként.
HURREM. Hálás vagyok érte, és kívánom,
tekintse szülőtteimet is édes testvéreinek.
Persze, hogy jó fiú Musztafa, nagyon jó.
SZULEJMÁN. Musztafa felnőtt már,
elszakadva szüleitől, testvéreitől
önmagát kell megtalálnia.
HURREM. És mit tesz velünk,
ha megtalálta önmagát?
SZULEJMÁN. Ezt hogy érted?
HURREM. Apját, anyját, testvéreit szeretni fogja akkor is,
vagy fölöslegessé válunk számára mind?
SZULEJMÁN. Bárkiről el tudnám képzelni, de Musztafáról soha!
MIHRIMAH. Én se! Bízom bátyám jó szívében,
ő mindig szeretni fog bennünket.
HURREM. Persze, jó fiú a herceg, nagyon jó.
De mégis, bezárt doboz az ember,
nem tudhatjuk, mi bújik ki belőle, ha kinyitják.
(Musztafa lép be, Szulejmán felé indul)

SZULEJMÁN *(Hurremre mutatva)*
A mennyet mindig az anyák közelében kell keresni.
(Musztafa kezét csókol Hurremnek)
HURREM. Messzire utazol, bennünket
szomorúság és aggodalmak között hagyva.
Ki messze van, az veszve van, mondják.
Te, Musztafám, légy példája annak, hogy ez nem így van.
SZULEJMÁN. Legyen az ember akár közel, vagy távol akár,
mindig együtt van szeretteivel.
MUSZTAFÁ. Hogy felejténem el Hurrem anyámat,
s ne gondolnék Mihrimah húgomra?
(Mihrimah odamegy és átöleli Musztafát.)
Musztafa megsimogatja a fejét)
Ha nem ide Maniszába, de Egyiptomba
vagy Algériába mennék,
Szívem akkor is itt maradna, szeretteimmél.
(Meghajol Szulejmán előtt, kezét csókol)
Fenséges apámtól, az igazság pecsétjét őrző szultántól
kérem, adja rám áldását.
SZULEJMÁN *(el van érzékenyülve)*
Áldásom adom rád, édes fiam.
Utolsó hadjáratunkban a sereg szemefénye lettél,
az ország holnapjára te hozod majd a fényt,
a szultánság csillagképének légy legfénylőbb csillaga,
minden, ami helyes és szép, álljon melletted!
A világ ma az enyém, holnap a tiéd lesz, fiam,
de hogy hol végződik a ma, és hol kezdődik a holnap,
ki mondja azt meg?
MUSZTAFÁ. Szultánom uralkodása boldoggá teszi a világot,
s boldoggá tesz engem is.

SZULEJMÁN. Minden véget ér egyszer..
MUSZTAFÁ. Isten adja, hogy minél később érjen véget.
SZULEJMÁN. Nem horgonyozhatunk le végleg e világban...
MUSZTAFÁ. Adja Isten hátralévő éveimet inkább Szultánomnak.
SZULEJMÁN *(mosolyogva)*
Ne légy önmagad ellensége, fiam. Járj egészséggel!
(Dzsihangir futva jön be, Musztafa nyakába ugrik.
Musztafa átöleli, és mint egy gyereket,
megforgatja a levegőben)
DZSIHANGIR. Úgy repültem a karodban, bátyám, mint a madár,
épp úgy, mint gyermekkoromban, ugye?
(Musztafa mosolyogva bólint)
Olyan biztonságban éreztem magam,
és olyan kellemes volt, édes bátyám,
hogy legszívesebben le se szálltam volna.
MUSZTAFÁ. Én se akartalak elengedni.
DZSIHANGIR. Épp ezért nem akartam leszállni.
(Szulejmán elégedett büszkeséggel,
Hurrem aggodalommal nézi őket)
Vigyél el engem is Maniszába!
MUSZTAFÁ *(megint ölbe kapja)*
Igenis, ha az én Dzsihangiriom úgy kívánja,
viszlek így egész Maniszáig – benne vagy?
DZSIHANGIR *(apjára néz)*
Apám?
(Szulejmán meg van lepve)
Ha elmegy a bátyám, a világ minden magányossága
ide gyűlik majd, a szívembe.
HURREM *(tettetett kedvességgel)*
Miért, fiam? Hisz itt vagyunk mi...

DZSIHANGIR *(hidegen)*
Neked annyi fontos ügyed van,
hogy rám már nem is marad időd.
HURREM *(megbántva)*
Csípős a nyelve a fiúnak, mondhatom.
DZSIHANGIR *(makacsul)*
Apám!?
SZULEJMÁN. Bátyádnak túlon túl sok dolga lesz ott,
nem nyaralni megy, hanem hogy megtanulja
fogatni az állam kerekét.
(Dzsihangir lassan, szomorúan távolodik Musztafától)
MUSZTAFÁ *(gyöngéden)*
Nem mondasz isten hozzádot?
DZSIHANGIR *(először gyorsan Hurremre pillant,*
aztán Musztafának)
Isten veled. De vigyázz, legalább az én kedvemért
legyél óvatos, értem élj soká!
(Furcsa csönd támad. Egymásra néznek.
Musztafa mosolyog)
SZULEJMÁN. Bátyád a mi kedvünkért is, a népért,
az országért is élni fog, fiam.
DZSIHANGIR *(szívből)*
Úgy legyen! Úgy legyen!
SZULEJMÁN *(megsimogatja Dzsihangirt)*
A te távollétedet nem tudnám elviselni, fiam,
mindig magam mellett akarlak látni.
DZSIHANGIR. Itt hagysz akkor is,
amikor hadjáratba mész...
SZULEJMÁN. Az más. Első a kötelesség...
DZSIHANGIR *(Musztafához)*

A feléd irányuló villám
engem találjon inkább...
(Gyorsan Hurremre pillant.)
A kígyó, amely megmarni készül,
belém ürítse mérgét.
HURREM *(izgatottan)*
Micsoda búcsú ez, fiam?
Milyen villám, miféle kígyó?
Micsoda rémképeket látsz te!?
DZSIHANGIR *(Musztafához)*
Ég veled!
A TÖBBIEK. Ég veled!
(Miután Musztafa kiment)
SZULEJMÁN. Látnod kellett volna hercegünket
az utolsó hadjáratban, Hurrem.
MIHRIMAH. Bátyám olyan, mint az oroszlánok. Isten óvja!
HURREM. A janicsárok rajonganak érte.
SZULEJMÁN. A janicsárok is, a szpáhik is,
az anatóliai és a ruméliei katonák,
az egész sereg csodálja Musztafámat.
Úgy tűnt föl nekem, hogy még az ellenség
is csodálta. Mert hercegünket
az Isten jókedvében teremtette...
HURREM. Istennek hála!
SZULEJMÁN. Gyengülő szárnyunknak új erőt adott,
az ellenség sorait szétzilálta,
mint az oszmánok oroszlánja:
apám, Szelim szultán, úgy harcolt a fiam.
Boldog és büszke voltam.
HURREM. A birodalom jövője tehát biztos kezekben van,

Urunk... Isten minél későbbben adja...
(mesterkélt gyöngédséggel)
A mi Musztafánk, már kisgyermekkorában
uralkodóként viselkedett. Mintha égett volna
a vágytól, hogy mielőbb szultán lehessen.
Nekem úgy tűnt föl, Urunk, ha nem szultán
szülötte volna Musztafa, akkor is szultán válnék belőle.
SZULEJMÁN *(nyugtalanul)*
Musztafám tudja mindennek az idejét,
és mértéket ismer mindenben.
HURREM. Ó, igen, persze, Urunk.
Musztafa melyiktekre hasonlít inkább,
rád avagy atyádra?
SZULEJMÁN *(elgondolkodik)*
Apámat látom benne én,
mintha Szelim szultán támadt volna
új életre Musztafában.
HURREM *(túlzott aggodalommal)*
Isten őrizzen!
(Zokogva öleli át Szulejmánt.
Szulejmán és Mihrimah is meg vannak lepve.
Dzsihangir gúnyos nevetéssel kimegy.)
SZULEJMÁN. Hurrem, mi van veled, mi történt?
HURREM. Azt hittem, rám szakad
az egész világ, Szulejmánom!
SZULEJMÁN. De hát miért?
HURREM. Eszembe jutott, hogyan lett atyád, Szelim –
a Kegyetlen Szelim szultán, és hirtelen
úgy elszorult a szívem.
(Szulejmán összevonja a szemöldökét,

lefejtí nyakáról Hurrem karjait és kimegy.

Hurrem arcán sátni vigyor)

MIHRIMAH. Szultán apámnak nem volt tetszésére...

HURREM. És neked?

MIHRIMAH. Ami apámnak szomorúság, nekem is az, anyám.

HURREM. Mit se tudsz a világról, éretlen kislány vagy,
de a házasság Rüsztém Pasával
éretté tesz majd idővel.

MIHRIMAH. Ha tőle kell az érettséget megszereznem,
maradnék bár éretlennek...

(Idegesen távozik)

(A kihallgatások terme. Szulejmán a trónon, mellette Rüsztém.

*A mehterzenekar a követfogadási zenét játssza. A francia
követ és a távolkeleti muszlim államok képviselői lépnek be)*

RÜSZTEM. A francia anyakirályné írt Szultánomnak.

(A francia követ térdet hajt Szulejmán előtt,

átnyújtja a levelet, Rüsztém elveszi,

Szulejmán int, hogy olvassák fel.)

AZ ANYAKIRÁLYNÉ HANGJA:

Ó, Világ Ura, legnagyobbja e századnak,

egyetlen igazi uralkodó,

Nagy Török, Fenséges Szulejmán!

Fiam, Ferenc, sötét sorsának üldözöttje

Károly, a spanyol király fogságába esett.

Mínthogy nincs más, aki őt

e megalázó helyzetéből kiszabadítva

anyai szívemet megvizsgálná,

a Te fennkölt és nemes lelkedhez folyamodom.

SZULEJMÁN *(szomorúan)*

Az emberi sors bajjal van teli:

a sánta Timur fogságába került

Villám Bajazit szultán jutott eszembe...

A magas polcra jutott személyek

zuhanása a mélybe megrendíti az embert.

Ha nagy ember zuhan ily nagyot,

mind, akik ismerik, úgy érzik,

vele zuhannak.

Lám, ha bárhol a világban bűnt

követnek el, vagy megbomlik a rend,

Szulejmán szultán dolga, hogy rendet teremtsen.

Lovunk mindig felnyergelve áll,

és kardunkat is felkötöttük.

(A francia követ elégedetten távozik)

RÜSZTEM. Indián túlról, messzi földről

követek jöttek hódolatukat kifejezni.

Az igaz hit ottani szentélyeiben

Szultánom nevében könyörögnek Allahhoz.

SZULEJMÁN *(mosolyogva)*

Mikor lett az a föld miénk, Pasa?

RÜSZTEM. Miközben győzedelmes seregünk

új országokat hódít meg nyugaton,

hírnevünk szíveket nyert meg keleten.

(A keletiek meghajolnak Szulejmán előtt)

Talán először él olyan valaki a földön,

aki valóban az egész világ ura.

SZULEJMÁN. Egyetlen Isten az égben,

egyetlen uralkodó a földön.

RÜSZTEM. „Ha egy nap létrejön a világállam,

csakis egy török állhat az élén” –
mondják a nyugati gondolkodók.
SZULEJMÁN. Csak elképzelni is szép egy olyan emberiséget,
ahol mindenki szíve egyetlen eszméért dobban.
Ha nem valósul is meg az egyetlen állam,
az emberiség számára termékeny lehet
puszta gondolata is.
De ha egyszer alakulna egy ilyen állam a földön,
azt nekünk kellene létrehozunk, mert
mi vagyunk erre a legméltóbbak,
s mi állunk a legközelebb hozzá.
Ha örököseim közül valaki ezt a tényt
figyelmelen kívül hagyná, vagy országom becsületével
össze nem egyeztethető lépéseket tenne,
az számolhat haraggal. Legyen bár Ázsia legkeletjén
vagy Európa legnyugatibb pontján, bárki, aki így szól:
“Szulejmán, segíts!” – tudhatja, hogy a szultánja vagyok,
rám bízott Isten valamennyi szolgája.
*(Kintről hangok hallatszanak:
„A szultánt akarom látni, a szultánt!”
Mindenkori összerenzen. Egy idős, fűrge asszony tör be)*
RÜSZTEM *(eléje lép)*
Elment az eszed, asszony?
ASSZONY. Épp annyira a helyén van az eszem, mint a tiéd.
Mást veszítettem el én.
(Rüsztem megpróbálja kizsákolni)
SZULEJMÁN. Hagyd!
*(Rüsztem visszavonul.
Ebusszuud Efendi, a sejhülislám jön be izgatottan)*
EBUSSZUUD *(az asszonyra nézve)*

Kötötte az ebet a karóhoz,
hogy téged akar látni, Szultánom.
ASSZONY. Igen, Téged akartalak látni, ó Szultán!
A kádik nem orvosolták a panaszom.
EBUSSZUUD. Nem tehettek, asszony, nem tehettek.
ASSZONY. Nem mindegy az, hogy nem tették,
vagy nem tehettek, ha egyszer nem változott semmi!?
(Szulejmán kérdően néz Ebusszuudra)
EBUSSZUUD. A kádik kerestetik a tolvajokat, Felség,
amint megtalálják...
ASSZONY. Amint megtalálják... És ha nem találják?
Ha nem kerülnek kézre? És közben velem mi lesz?
SZULEJMÁN. Légy nyugodt, asszony...
ASSZONY. Ha egy éjjel kirámolnák a palotádat,
Te nyugodt maradnál, ó Szultán?
SZULEJMÁN *(tetszéssel)*
Nem, asszony, nem én.
ASSZONY. Akkor meg?
SZULEJMÁN. Mondd hát el panaszod.
EBUSSZUUD *(kezdené mondani)*
Szultánom, éjszaka...
ASSZONY *(a szavába vág)*
Nekem is van szájam,
a magam baját magam mondom el!
RÜSZTEM. Micsoda beszéd ez? A szultán előtt állsz!
ASSZONY. És ha öelötte!? Ha én, amikor szükséges,
nem beszélhetek nyugodtan,
szemtől szembe a szultánnal,
milyen szultánom akkor ő nekem?

(Halk nevetgélés. Az asszony csatlakozik a nevetőkhöz)
Nincs igazam, Szultánom?
SZULEJMÁN *(kedvtelve nevet)*
Igazad van, asszony, teljes mértékben.
ASSZONY. Köszönöm. Ha a Világ Ura volna is,
ha a bajom nem tudja orvosolni, egy fabatkát se ér!
(nevetgélés)
Nincs igazam, hatalmas Szultán?
SZULEJMÁN. Igazad van. Meséld hát, hadd halljuk.
ASSZONY. Nincs senkim, magányosan élek.
A múlt éjjel tolvajok törtek be a házba.
S én mit látok, mikor fölébredek reggel?
oda a bográcsom, szőnyegem, tarisznyám és párnám,
a két kecském, juhom bárányostul,
amim volt csak, elvittek mindent,
rajtam kívül semmi nem maradt a házban.
Még a vízivó bögrémet is elvitték.
SZULEJMÁN *(kötekedve)*
Jó mély lehet az álmod...
ASSZONY. Talán bizony szégyen jól aludni?
SZULEJMÁN. Ugyan dehogya, na de ilyen mélyen?
ASSZONY *(komoly)*
Azért aludtam mélyen, Szultánom,
mert bíztam a te éberségedben.
SZULEJMÁN *(nevetve)*
Hej, te asszony, bizony én is azt hittem,
hogy az igazságosságom megóvja mindenki álmát.
ASSZONY. Tehát tévedtél. A szultánság annyi volna csak,
hogy az embereknek megálljt parancsol?

SZULEJMÁN. Nem, persze, hogy nem. De mondd te,
mi még a szultánság?
ASSZONY *(akadozva)*
Mit tudom én! Meg se fordult a fejemben,
hogy szultánságra törekedjem...
Tudatlan öregasszony vagyok én,
egyedül vagyok, mint az ujjam...
SZULEJMÁN. Lám, máris takarodót fűsz! Ne retirálj rögtön,
mondd mi kell a szultánsághoz?
ASSZONY *(nyel egyet)*
Nem tudom. Talán, hogy elfelejtesd a szegényekkel
– amilyen én vagyok – , hogy milyen nyomorultak.
SZULEJMÁN *(elérzékenyülve, Rüsstemhez)*
Amit elloptak tőle, kerüljön a helyére,
legyen olyan a ház, mintha tolvaj nem járt volna benne.
(gondolkodik)
Vagy még jobb lesz, ha új életet kezd egy új házban.
S minthogy maga a szultán találatott bűnösnek,
(az asszonyra mosolyog)
jogosan – a szultán erszényéből fizessétek,
ne az államkincstárból.
ASSZONY *(hálásan indul kifelé)*
Áldja meg Isten minden lépésedet.
SZULEJMÁN *(felállva)*
Úgy legyen. Áldjon meg téged is.

*(A hárem, Hurrem szobája, este. Egy rabnő udon játszik,
a többiek Hurremet öltöztetik)*
HURREM *(megnézi magát a tükörben)*
Épp olyan minden, ahogy szeretem,

pontosabban, ahogy Szulejmánomnak tetszik.
(Tovább nézegeti magát a tükörben)
Most abból a parfümből adjatok,
amelytől Szulejmánt szédület fogja el –
első éjszakánk illatszeréből.
*(A rabnő permetez rá az illatszerből,
majd Hurrem intésére távozik.
Hurrem türelmetlenül jár föl s alá)*
SZULEJMÁN *(belépve)*
A szerelem útjára léptem – ahonnan nincs visszaút,
barátaim imádkozzanak értem!
HURREM *(Szulejmán felé fordulva)*
Ennek az útnak az elején égünk,
a végére az élvezettel eltelünk...
(Csábosan ringatja magát)
Minek az ima azért, aki szeret?
Lépéseit a szerelem vezérli,
aki elég benne, csak boldog lehet.
SZULEJMÁN. Az egész földet bejártam,
de otthont sehol se leltem,
te vagy menedékem, házam.
Vess tüzedbe, tiéd vagyok,
szeress: égek, s feltámadok!
HURREM *(Ringatózó lépésekkel közeledik)*
Nem ketten – de egyek vagyunk,
Elégünk és feltámadunk!
(Átöleli Szulejmánt)
EGYÜTT. Elégünk és feltámadunk!
*(Szenvedélyesen megölelik egymást.
Hurrem kibontakozik az ölelésből, lassan távolodik)*

SZULEJMÁN *(Beleszokol a levegőbe, követi Hurremet)*
Emlékszel még az első éjszakánkra?
HURREM *(ingerkedve)*
Amire Szulejmán emlékezik,
felejtheti azt Hurrem?
SZULEJMÁN *(átéli a múltat)*
Varázslatos kéjek éjjelének kertje volt az,
külön holddal, külön csillagokkal...
HURREM. Külön nap bevilágította
újdonatúj világ született
Hurrem és Szulejmán egyesülésével.
SZULEJMÁN *(közeledve)*
Nem országok meghódítása az igazi szultánság,
a szíveknek egymásban elvesztése az.
HURREM *(szenvedélyesen átöleli)*
Az, ha magát a másikban megtalálja.
SZULEJMÁN. Ha rád gondolok csak, hát még ha látlak,
minden nő eltűnik a föld színéről;
mintha az örök élet vizéből innék, mikor rád nézek,
s versben szeretnék szólani hozzád,
mintha a hétköznapi szavak méltatlanok volnának...
Hozzád – e titokzatos lényhez, akitől én én lehetek,
csak verssel közelíthetek.
HURREM *(igézőn)*
Közelíts bátran.
(Kibontakozik az ölelésből, távolodva)
A szerelem tüze azt perzseli meg először,
akit szeretnek, aztán azt, aki szeret.
Amíg nem ég a gyertya, nem perzselheti meg a lepkét.
SZULEJMÁN *(követi Hurremet)*

Szerelmem sivatagjában tévelygek,
gyógyíthatatlan bajtól szenvedek,
te vagy szultánom – ki másnak könyörögjek?
*(Hurrem megáll. Amikor Szulejmán
meg akarja csókolni, elhúzódik)*

HURREM. Tincseim rád fonódnak, ha ajkamhoz érhetsz,
csapdába esik, aki csókomra éhes.

SZULEJMÁN. Nagy az én bűnöm, magam szégyellem is,
te vagy a bajom és a gyógyírja is.
te vagy szultánom – ki másnak könyörögjek?
(Hurrem távolodik, Szulejmán a nyomában)

Ruméliám, Krimem, Anatóliám, Horaszánom,
Szamarkandom, Bokharám, Sirvánom, Iszfahánom,
kazakom, üzbégem, kirgizem, türkménem, azerbajdzsánom!

HURREM *(ingerkedve közelít)*
És még?

SZULEJMÁN. Edirnéem, Isztambulom, Burszám,
Kajszerim, Karamánom, Tunéziám, Algériám,
Marokkóm, Etiópiám, Szudánom.

HURREM. És még?

SZULEJMÁN. Tebrizem, Bagdadom, Egyiptomom, Arábiám,
kipcsak földem, Szomáliám és Indiám!

HURREM. Még, még!

SZULEJMÁN. Tavaszom, rózsakertem, rózsám, bimbóm,
életem, létem, ragyogó szépségű szultánom!

HURREM. Van még?

SZULEJMÁN. Szépséged uralkodjon az egész világon,
szerelmem érette mindenütt harcoljon,
a te zászlód tűzessen minden vár fokára,
de még a halál országán is ott lobogjon!

*(Hurrem megáll, Szulejmán szenvedéllyel
közeledik feléje, de amikor megölelné, Hurrem elhúzódik.
Szulejmán ég a vágytól)*

Jöjj, törjük meg a halál hatalmát,
s egyesüljünk a végtelen percben, amely
a föld és az ég egyesültét követi!
*(Hurrem megfordul, kitárja karjait,
Szulejmán vadul öleli)*

HURREM *(szivedéllyel)*
Maradjunk mindig így!

SZULEJMÁN: *(még nagyobb szenvedéllyel)*
Így maradjunk, így!

HURREM *(kibontakozik az ölelésből)*
Az egész világ Szulejmáné... Szulejmán pedig az enyém!
(kacéran felé fordul)

Így van?

SZULEJMÁN *(szinte elfúlva)*
Így van, Szultánám!

HURREM. Akkor beszéljünk most egy kicsit másról...

SZULEJMÁN. Hogyhogy másról?

HURREM. Hódító Mehmet törvényéről, Musztafa hercegről...

SZULEJMÁN. Most van ennek sora?

HURREM. Mikor volna sora? A kihallgatások termében,
az európai királyok vagy az ázsiai szultánok
követeinek fogadásán, a kupolateremben,
a nagyvezír és a vezírek meghallgatásán,
vagy mikor? Amikor Szinan, az építész
átad egy új épületet, vagy mikor új épületek
rendelését veszi át? Mikor volna sora,
mondd, Szultánom?!

SZULEJMÁN. Itt most nincs semmiféle szultán...
HURREM (*mosolyogva*)
Hát ki van itt, Urunk?
SZULEJMÁN (*közeledve*)
Muhibbi, a költő, Szulejmán, a szerelmes!
HURREM (*szenvédélyesen átöleli*)
Szulejmánom, oroszlánom, szerelmem!
(*elengedi, kissé eltávolodik*)
Mindenkinek a legalkalmasabb pillanatot lesi –
nekem ez az a percem, most vagyok a legerősebb.
SZULEJMÁN (*közeledik*)
Így igaz.
HURREM. Csakis ilyenkor hallathatom szavam.
SZULEJMÁN. Így igaz.
HURREM. Most én vagyok a szultán!
SZULEJMÁN (*legyőzve*)
Igaz, igaz... Szulejmán a szolgád.
Adakozz szépségedből, szultánom,
hogy hő vágyam elérhesse célját!
(*Szinte könyörögve néz. Hurrem kitarja karját,
szemét lehunyja. Szulejmán szenvédélyesen átöleli
és a dívány felé vezet. Szerelmes dallam,
a színpad elsötétül. Amikor újra kivilágosodik,
Hurrem a díványon ül, Szulejmán feje az ölében,
simogatja*)
HURREM. Nem ismerhettem atyádat, Szelim szultánt,
milyen ember volt, fenséges?
SZULEJMÁN (*főlegyenesedik*)
Olyan volt mint egy mozgó tűzhányó,
hitt abban, hogy feladata van.

„Amint teljesítem, meghalok” – mondogatta,
mintha sürgős lett volna a dolga, úgy élt,
nyolc év alatt megváltoztatta a világ térképét.
HURREM. Izgalomba jössz, amint Szelim szultánról esik szó!
SZULEJMÁN (*feláll*)
Tetőtől talpig maga volt az indulat,
mint a villám, csapott le céljára,
ha elé járultam, ha vittek elébe,
anyámnál kerestem volna menedéket,
holott szegény anyám is rettegett urától,
apámmal szemben egyetlen mentsváram volt mégis.
Idővel aztán te foglaltad el helyét.
HURREM. Még később meg Mihrimah, a lányod.
SZULEJMÁN (*odahajol hozzá*)
Csak nem vagy féltékeny?
(*Hurrem feláll, Szulejmán vállára hajtja
a fejét. Szulejmán megsimogatja*)
Minden férfinak meg kell találnia a szíve mélyén
lakozó nőt, hogy menedéket találhasson nála.
Ha nem találja meg, idegen tájakon vezet mindig az útja,
őrültségekbe sodródhat, világmegváltó tettekre lehet képes,
de törhet akár a világ elpusztítására is.
HURREM. S az én Szulejmánom vajon?...
SZULEJMÁN (*magához öleli*)
Én megtaláltam őt, lelkem jobbik felét...
És mégis, bár lelkemet az anyám formázta...
HURREM. Mégis csak egy kegyetlen apa fia vagy.
SZULEJMÁN. Ha valamit a fejembe veszek,
hát még ha elfog a düh...
(*arcvonásai megkeményednek*)

HURREM *(figyelmesen nézi Szulejmán arcát)*
Én soha nem láttam Szelim szultán,
de olyan lehetett, mint te most...
*(Leül a kerevetre. Szulejmán messziről néz rá,
úgy mint egy idegenre)*
Az én Szulejmánom elment.
Kegyetlen Szelim fia jött helyébe.
Egyedül maradtam. Fázom.
(összehúzza magát)
SZULEJMÁN *(odamegy hozzá, átkarolja)*
Itt vagyok, kedves.
HURREM. Szelim szultánnak nem volt másik fia,
így szíve nyugodt lehetett,
tudhatta, hogy te követed a trónon, és
– Istennek hála – így is történt.
SZULEJMÁN. Való igaz, és is hálás vagyok az égnek,
hogy nem volt fiútestvérem.
HURREM *(sóhajt)*
Neked pedig több fiad is van.
SZULEJMÁN *(idegesen felpattan)*
Megint ugyanaz a nóta, Hurrem?
HURREM. Bárhogy ózdkodsz is tőle,
előbb-utóbb megoldást kell találnod.
SZULEJMÁN *(járkál)*
Már előttem, egy nálam nagyobb szultán
törvényt hozott, hogy e csomót megoldja.
HURREM *(felállva)*
Hódító Mehmed törvénye értelmében
a trónra lépő szultán testvéreit megölelheti.
Helyes ez, jogos ez, igazságos szultán?

SZULEJMÁN *(sóhajtva)*
A paradicsom légyen Mehmed osztályrésze,
ő soha nem tévedett, kedves.
Aki sikeres volt mindig, annak a törvényén
nehéz változtatni. De hagyjuk most,
minek riadozni, mikor távol a vész?
HURREM. Itt van a vész régen...
SZULEJMÁN. Igen??
HURREM. Feltűnt a láthatáron, amint megszülettem első fiam,
s azóta egyre csak közelít...
SZULEJMÁN. Szóval te folyton a halálomra gondolsz.
HURREM. A te halálad az én halálom is egyben.
SZULEJMÁN. Akkor igyekezz éltetni engem.
HURREM. Hogyan?
SZULEJMÁN. Szerelmeddel.
*(Hurrem átöleli Szulejmánt,
de még mindig ugyanaz jár az eszében)*
HURREM. Amint a Hódító lehunyta a szemét,
fiai, Bajazit és Dzsem egymásnak estek,
vagyis a Hódító törvénye nem segített,
tehát még ő se volt tévedhetetlen.
*(Letérdel Szulejmán elé, kezét kezébe veszi
és megcsókolja)*
Szulejmán nagyobb szultán a Hódítónál is.
Kérlek, Urunk, töröld el
ezt a szörnyű törvényt!
SZULEJMÁN. Hogy rend legyen a világban,
törvényeket kell hozni, és meg kell újítani őket,
hogy újuljon a világ.
Törvényt hozni azonban nehéz, és egy régít

megváltoztatni sokszor még nehezebb.
Ősöm, Mehmed szultán nagy alapító volt,
szembe nem szállhatok vele. Ha ennyire aggódsz
gyermekeinkért, imádkozz, hogy hosszú életű legyek!
HURREM. Hisz imádkozom, de Urunk... Szulejmánom!
SZULEJMÁN. De jó hallani: Szulejmánom!
(Átöleli és felkapja)
Mondd: Szulejmánom!
HURREM. Szulejmánom! Nem azért szeretlek, mert a világ ura,
de mert férfi, a férjem vagy.
Mikor elmész tőlem, mintha testemből kiszállna a lélek.
SZULEJMÁN. A karjaidban érzem, hogy ember vagyok én is,
meg mikor gyermekeim apának szólítanak.
(idegesen járkal)
Bár csak egy fiam volna, mint atyámnak,
de az egyetlen örökös is gond,
jöhet betegség vagy halál...
HURREM. Atyád nem gondolt erre az eshetőségre,
nem aggódott, hogy mi lesz, ha – Isten őrizzen –
valami történik az ő Szulejmánjával?
SZULEJMÁN. Az ő agya számba vett minden eshetőséget,
de szíve olyan volt, hogy nem riadt vissza
a legszörnyűbbtől se. Ezért volt ő a Kegyetlen,
az én szívem azonban nem olyan, mint az övé volt.
HURREM. Hála az égnek! Törvényhozó Szulejmánra
nagyobb szüksége van az embereknek,
mint Kegyetlen Szelimre, s őszintén szólva
ha olyan lennél, mint atyád volt,
én se szeretnék ennyire.
SZULEJMÁN. Remélem, mindenki úgy gondolkodik, ahogy te.

HURREM. Biztos vagyok, hogy így. Az ellenkezője
veszélybe sodorná az emberiséget.
A fiaidat – a Musztafa után születetteket,
remélem, nem ítéled fölöslegesnek.
SZULEJMÁN. Hová gondolsz?
Szent nekem Isten minden ajándéka,
minden gyermekem – akárcsak Musztafa –
vér a véremből, és épp ez a nehéz számomra
a dologban. Mert ha apaként kevésbé szeretném is
a többi fiamat, nem változna semmi. De mint uralkodó,
egyenlőnek látom valamennyit, a szultán nem pártolhatja
jobban a többenél egyiküket se.
HURREM. Az Isten segítse gyermekeinket.
SZULEJMÁN. És engem is.
HURREM. Az Isten szemében többet ér
egy jó uralkodó egy jó apánál?
SZULEJMÁN. Úgy kell lennie. De csak Ő tudhatja a választ.
HURREM. Ő pedig nem beszél, igaz?
SZULEJMÁN. Néha beszél, sőt gyakran is,
talán mindig – még most is.
Érteni, megérteni az Istent, ez az,
mi az embert emberré teszi,
így fedezhetjük föl magunkban a világmindenséget.
HURREM. Ha Musztafa volna az egyetlen fiad,
nem volna Hurremed se...
SZULEJMÁN. Miért ne volna Hurremem?
HURREM. Az oszmán hagyomány, Szulejmánom...
Ha csak lányt szültem volna, maradok
egy a háremed rabnői között.
SZULEJMÁN. Azt már mégse...

HURREM. Na jó, mondjuk, az egyik kedvenc rabnőd...
De sajnálnom kelljen, hogy hercegeket szültem?
SZULEJMÁN *(megöleli)*
Mít beszélsz, kedves? Jó, hogy szülted őket.
HURREM. Akkor hát érts meg engem!
SZULEJMÁN. Megértelek.
(eltávolodik)
De engem ki ért meg?
HURREM. Néha azt mondom: bár ne szültem volna őket,
maradtam volna egyszerű rabnő,
bár ne is tettem volna be a lábam a szerájba,
bár ne is jöttem volna erre a világra.
*(Titokban figyel, hogy szavai milyen hatást
tesznek Szulejmánra)*
SZULEJMÁN. El sem tudok képzelni egy Hurrem nélküli világot.
HURREM. Ha Hurrem nem jött volna a világra,
nem volna Hurrem-nélküliség sem,
s nem volnál most ilyen nehéz helyzetben.
SZULEJMÁN *(közeledve)*
Szulejmán Hurrem nélkül nem élne.
HURREM *(átöleli a nyakát)*
Szulejmánom!
SZULEJMÁN *(megsimogatja)*
Hurremem!
HURREM. De hol van már a régi Hurrem?
SZULEJMÁN. Az első éjjel, amikor öleltelek,
felülmúlhatatlan csúcsra ért szerelmem,
s bár évek múltak el, mi sem változott.
HURREM. Ki tudja, hány nőt öleltél előttem...

SZULEJMÁN. De egyik se volt Hurrem, a nő, aki
szívem mélyén lakozik.
HURREM. Musztafa anyja se?
SZULEJMÁN. Ő se, más se, egyik se Te voltál.
HURREM *(Boldogan sétál, majd hirtelen megfordul)*
Megteszed, bármit kérek, ugye, Szulejmánom?
SZULEJMÁN. Mi másért élnék?
HURREM. Akkor esküdj!
SZULEJMÁN. Mire esküdjem?
HURREM. Hogy ha én meghalok, sem ölelsz nőt,
mert szebb, mint én...
SZULEJMÁN. Számomra nincs szebb nő, mint te...
HURREM. De szép, fiatal lányok kerülhetnek eléd...
SZULEJMÁN. Te nem változtál semmit. Szép és fiatal vagy.
HURREM. Esküdj, hogy senkit nem fogsz ölelni,
különben itt halok meg nyomban.
SZULEJMÁN *(izgatottan)*
Miket beszélsz?
HURREM. Hidd el, megáll a szívem azonnal.
SZULEJMÁN. Esküszöm, más nő soha nem lesz
számomra rajtad kívül.

(Rüsztem Pasa palotája. Rüsztem, két janicsár)
RÜSZTEM. Amióta csak az eszünket tudjuk,
az országot szolgáljuk, igaz, bajtársak?
I. JANICSÁR. Minden lélegzetünk,
minden lépésünk az övé.
RÜSZTEM *(a II. janicsárhoz)*
És te mit gondolsz, aga?
II. JANICSÁR. Az országért élünk és halunk.

RÜSZTEM. Amíg az ország feje fiatal és erős,
fiatal és erős marad az ország is,
igaz, bajtársak?
I. JANICSÁR. Mi is úgy gondoljuk.
RÜSZTEM. És a társaitok?
II. JANICSÁR. A többség egyetért velünk.
RÜSZTEM. Nagyszerű. Várjatok a jelre.
A végén magasabb lesz a jutalom,
mint a leggazdagabb hadizsákmány.
(A janicsárok meghajolnak)

(A hárem, Hurrem szobája.
Hurrem elgondolkodva jár le-föl, belép Rüsztet)
HURREM. Hol maradtál el, Pasa? Miért késtél?
RÜSZTEM. Ahogy nő a birodalom,
sokasodnak a tennivalók, Szultánám.
HURREM. A lányom, Mihrimah férje lettél, Rüsztet.
RÜSZTEM *(meghajolva)*
Hála néked, Szultánám.
HURREM. Az elképzelhető legmagasabb polcra emelkedtél,
nálad van a szultán pecsétje.
RÜSZTEM. Hála néked. Hogyan bizonyítsam,
hogy méltó vagyok kegyedre?
HURREM. Most, hogy már rokonok vagyunk, Rüsztet,
nem a hercegeket, de feleséged testvéreit,
nem Hurrem szultánát, hanem feleséged anyját
kell védelmezned, mert az ő jó sorsuk a te jó sorsod is.
Mit jelentene, ha Musztafa lépne a trónra?
RÜSZTEM. Gondolni se merek rá.
HURREM. Gondolnod kell, fiam.

RÜSZTEM *(mosolyogva)*
Olyan pontos utasítást adtál,
oly világosan mutatod, mit kell tennem...
HURREM *(Rüsztet vizsgálva)*
Mit gondolsz Musztafa hercegről?
RÜSZTEM. Nem találkoztam olyannal,
aki ne szeretné, ne csodálná...
HURREM. Azt kérdeztem, te mit gondolsz róla.
RÜSZTEM. Bármennyire szeressek és elismerjek is valakit,
helye csakis szultánám mögött lehet.
HURREM. Ami Isten tud, ne titkoljuk szolgája előtt:
elismerem és szeretem én is Musztafát.
De van egy alaptörvény, amely kimondja:
önmagát és övéit szereti legjobban mindenki.
RÜSZTEM. Ez a természet törvénye, ellene nem tehetünk semmit.
HURREM. Ha azt kérdik, Musztafa éljen vagy a szülőiteid,
és előttem ez a kérdés áll most,
természetes, hogy az enyéimet választom.
Megbízhatok-e Rüsztet fiamban?
RÜSZTEM. Csak nem kételkedsz, Szultánám,
főleg, hogy fiadnak tekintesz?
HURREM. Akkor hát mozgósítsd minden erőd, fiam!
RÜSZTEM. Megtettem már régen. Csak...
(Mintha ki akarná ugratni a nyulat a bokorból)
Nem tudom, hogy találjak a célba...
HURREM. Mindenki Kegyetlen Szelimhez hasonlítja
Musztafát, használjuk hát ki ezt a hasonlóságot.
(Rüsztet úgy néz, mint aki nem érti)
Szelim hogy lett szultán, kire támaszkodott?
RÜSZTEM. A janicsárok támogatásával, fegyver erejével.

HURREM. A mi fegyverünk is a janicsárság lesz.

RÜSZTEM (*csodálattal*)

Mint egy nagy stratégá, akár egy hadvezér,
olyan vagy, Szultánám.

HURREM. Attól a naptól fogvást,
hogy a hárem küszöbét átléptem,
sok harcon edződtem, így maradtam talpon.
Ha stratégá vagyok, azzá kellett lennem.
Vannak embereid a janicsároknál?

RÜSZTEM (*mosolyogva*)

Minden államférfinak vannak emberei...

HURREM. Miért késlekedünk?
Intézkedj azonnal!

(*A janicsárok szállásán. Janicsárok*)

I. JANICSÁR. A szultán öreg már, nem megy hadjáratba.

Egy ifjú fő megfiatalítja a testet,
új vérkeringést hoz.

II. JANICSÁR. Öreg uralkodók idejében nincsen többé bőség,
az ég áldása is elmarad,
pusztává válik a föld.

I. JANICSÁR. Mi történt akkor is, amikor Szulejmán nagyapja,
Bajazit megvénült?

II. JANICSÁR. Fia, Szelim herceg...

A TÖBBIEK. A Kegyetlen Szelim!

I. JANICSÁR. Letaszította apját a trónról.

Miért? Nem szerette?

III. JANICSÁR. Mert az országot jobban szerette.

II. JANICSÁR. Miközben Bajazit szultán

nyugodtan aludt Isztambulban, a perzsa sah
keletről megpróbálta megdönteni a birodalmat.

I. JANICSÁR. Egyedül Szelim herceg látta meg a veszélyt.

A TÖBBIEK. A Kegyetlen Szelim!

II. JANICSÁR. Bajazit szultánnal együtt aludt a birodalom.
S mit tett Szelim, bajtársaim,
Trabzonból Isztambulba jövén?

IV. JANICSÁR. Letaszította apját a trónról.

I. JANICSÁR. Maga lépett trónra,
és talpra állította a birodalmat.

A TÖBBIEK. A Kegyetlen Szelim!

II. JANICSÁR. Van most is egy Szelim herceg...

I. JANICSÁR. Még a holt Szelimmal se vehetné föl a versenyt.

II. JANICSÁR. Van másik fia is Szulejmánnak, a neve Bajazit...

III. JANICSÁR. Musztafa herceg kisujjáig se ér fel.

I. JANICSÁR. Tehát aki új győzelmekre vezet bennünket...

IV. JANICSÁR. Nem lehet más, mint a herceg, Maniszában...

EGYÜTT. Musztafa szultán fogja megmenteni a birodalmat!

(*A szultán lakosztálya. Szulejmán, Rüsztém*)

SZULEJMÁN (*ideges*)

És kik állnak a háttérben, pasa?

RÜSZTEM. Bár a Musztafa herceget követelők
akarva-akaratlanul az ő nevét vetik föl, mégis...

SZULEJMÁN. Mégis?

RÜSZTEM. A hercegben jobban megbízom,
mint saját magamban.

SZULEJMÁN. Én is. Musztafa ártatlan.

Másutt kell keresni az összeesküvés fészket.

Parancsolj a janicsáragának, hogy
kutassa fel és dobassa ki azokat a janicsárokat...
(Mintha ki akarná ugrasztani a nyulat a bokorból.)
Kidobassa, szerinted?
RÜSZTEM. Nem jobb lenne őket megfigyelni,
más cselszövőket eresztetni közéjük,
s így kikémleni az összeesküvés fészkrét?
SZULEJMÁN. Jól van, Rüsztlem! Ha így folytatod,
még sok haszna lehet belőled a birodalomnak.
(Rüsztlem rejtve ördögi vigyorát, meghajol)
SZULEJMÁN *(elgondolkodva járkál)*
Hogy mondhatják, hogy már megöregedtem,
hogy nem viszem hadjáratba őket?
Nem rég tértem vissza a hadjáratból,
Európa közepéig vezettem őket!
Nem láttak engem?
RÜSZTEM. Úgy látszik, Felség, hogy csak a herceget
látták, csak az ő hősiességéről beszélnek.
A janicsárok dalnokai hőségeket zengenek róla.
SZULEJMÁN. Ki ne látta volna a herceg hősiességét?
Az én keblem is dagadt a büszkeségtől,
de ha a fiammal akarnak rám visszaütni...
Én nem vagyok olyan, mint Bajazít, a nagyapám volt.
Ha a fiam fellázadna ellenem... Uram,
ne engedd, hogy Musztafám rossz útra lépjen!
A janicsárokat valaki felbujtatta,
a felbujtót keresd meg!
(Szinte nekimegy Rüsztlemnek.)
Különben téged taposlak el, Rüsztlem,
a felbujtót kapd el, s hozd ide elébem!

(Rüsztlem rémülten hátrál. Szulejmán magában)
Azt mondják, hogy megöregedtem. Nem tudják, hogy
még a hangya is szárnyra kel, mikor halála közelít?
(Elgondolkodva)
Küldjük Musztafát távolabbra, Maniszából
Amaszjába. De milyen messzi van,
olyan közelről figyeltessék!
*(Épp amikor Rüsztlem meghajol, hogy kimenjen,
Szulejmán egy intéssel megállítja)*
Maniszát bízzák Szelim hercegre.
(Rüsztlem arca felragyog az örömtől)

(Hurrem lakosztálya. Hurrem, Mihrimah)
MIHRIMAH. Nekem úgy tűnik föl, anyám,
hogy csapdát állítanak apám nemes lelkének,
és hogy ebben mind bűnrészesek vagyunk.
HURREM *(öszönösen körülnéz)*
Micsoda beszéd ez!? Vigyázz, még a falnak is füle van!
MIHRIMAH. Bátyám, Musztafa herceg ellen nagy bűnt
követünk el. Te elsősorban...
HURREM. Miért teszek mindent? Magamért talán?
MIHRIMAH. Miért hát?
HURREM. Testvéreidért, teérted.
Ha csak hallok Musztafa nevét,
nyakatokon látom a hóhér kötelét.
MIHRIMAH. Musztafa, a bátyám, nemhogy testvéreire,
de senki ártatlanra nem emelne kezet, különösen énrám...
Ő jobban szeret engem, mint te, anyám.
És apám után én is őt szeretem legjobban a földön.

HURREM. Még nálam is jobban?
MIHRIMAH. Természetesen az anyám vagy.
HURREM. Ő pedig a mostohatestvéred.
MIHRIMAH. Édesfia az édesapámnak, nem így van?
HURREM. De nem az én szülöttem.
A férjed előtt ne beszélj így, hallod?!

MIHRIMAH. A férjem előtt? Rüsztemről beszélsz?
HURREM *(összehúzza a szemöldökét)*
Van másik férjed?
MIHRIMAH *(szomorúan)*
Nincs. Sajnos.
HURREM. Megbolondultál? Mit jelentsen ez?
MIHRIMAH. Azt, hogy nincs más.
(sóhajt)
Pedig lehetett volna.
HURREM. Micsoda? Ki más?
MIHRIMAH. Nagyon jól tudod, ki.
HURREM *(megérti)*
Szinán főépítész apáddal egyidős, kislányom.
MIHRIMAH. Rüsztem fiatalabb, de föl nem érhet hozzá.
Nem igaz? Ne hazudj, ez egyszer!
(Hurrem hallgat)
Szinán mellett Rüsztem nem is ember –
árnyék csak!
HURREM. Szinan, igaz, páratlan ember, de Rüsztem...
MIHRIMAH. De Rüsztem hasznosabb számodra.
Szinant nem tudnád használni üzelmeidhez,
Rüsztem viszont engedelmessé kezedben.
HURREM. Rüsztem fiatalabb, jobban illik hozzád.
MIHRIMAH. Melyik ifjú kelhet versenyre Szinannal,

melyik ifjú mérheti magát apámhoz?
Ha apám mozdul, úgy érzem, döng a föld.
HURREM. Mert nagyon szereted apádat.
MIHRIMAH. És te? Nem szereted nagyon?
HURREM. Ne butáskodj! Nélküle nem élnék.
MIHRIMAH. Szeretném elhinni.
HURREM. Apád ő és testvéreid apja. Hogy ne szeretném?
MIHRIMAH. Ez nem elég, anyám. Ha nem volna apánk,
Szulejmán szultán akkor is érdemes volna
szeretetünkre, olyan ember, akinek a léte
megtiszteltetés az egész világ számára.
Beszélni fogok vele.
HURREM *(réműlten)*
Miről?
MIHRIMAH. Figyelmeztetem.
HURREM. Mire?
MIHRIMAH. Tudod te, hogy mire.
HURREM. Nem fog hinni neked.
MIHRIMAH. Apám szeret, és megbízik bennem.
HURREM. Engem is szeret és bennem is bízik.
S már ő is gyanakszik Musztafára.
MIHRIMAH. Hogyan??
HURREM. Musztafa, mint növekvő lavina
jön apád háta mögött. Egy rettentő gyanú
rág apád szívében.
MIHRIMAH. Miféle gyanú?
HURREM. Apád Szelim szultán fia, Kegyetlen Szelimé.
MIHRIMAH. Szelim pedig Bajazit szultáné.
Na és, mi van ebben?
HURREM. Ó, te kis ártatlan! Mi minden van ebben!

MIHRIMAH. Mondd hát!
HURREM. Nagyapád, Kegyetlen Szelim, öregedő apját
letaszította a trónról, aztán – én mosom kezeimet –
a Dimetoka palotában pihenő Bajazitot,
a tulajdon apját megmérgeztette.
MIHRIMAH. Teremtőm! Hallottam, persze,
de nem gondolkodtam rajta.
HURREM. Helyettetek is gondolkodom én, gyermekem.
MIHRIMAH. Szóval most apám...
HURREM. Apád öregszik, kislányom...
MIHRIMAH (*lázadva*)
Nem, ő nem öregszik!
HURREM. De igen, s közben a gyanú is nő szívében.
MIHRIMAH. Beszélek apámmal, megkérdezem tőle...
HURREM. Ne próbáld! Ha ilyesmit kérdezel, elfogja a düh,
mert ha összedülne is a világ, akkor se vallaná be
a gyanúját neked, de még magának se.
A gyanú lelke legmélyén rejtőzik.
Igaz, hogy Musztafát nagyon szereti,
kész volna önmagát föláldozni érte,
de ha törvényben, szabályban ürügyet találnának
Musztafa félreállítására, valahonnan mélyről
olyan öröm szakadna föl benne, amelyet maga magának
se merne megvallani.
MIHRIMAH (*döbbenten*)
Micsoda vad öröm!...
HURREM. Szépen mondtad!
MIHRIMAH. Szerencsétlen bátyám, szerencsétlen apám!
HURREM (*átfogja a vállát*)
Ilyen az ember, kislányom.

MIHRIMAH. Mi is, mind ilyenek vagyunk, anyám?
HURREM. Körülbelül.
MIHRIMAH. Szörnyű!
HURREM. Igen, de mégis, mindenek ellenére,
élni szép, gyermekem.
MIHRIMAH. Milyen sokat tudsz, anyám!
HURREM. Te is megtanulod, majd ha anya leszel.
MIHRIMAH. Nem tudom...
HURREM. Az élet megtanítja, ami szükséges hozzá.

(*Manisza, a herceg palotája. Musztafa, Jahja*)

MUSZTAFÁ. Ki mozgósítja a janicsárokat nevemben,
ki ás nekem vermet nevemet használva,
kinek vagy kiknek tettem rosszat,
hogyan ennyire gyűlölnék?
Te most jöttél Isztambulból, Jahja,
nem jutott el valami a füledbe?
JAHJA. Egy-két név szóba jöhet szerintem,
egy s más hallottam is róluk, de...
MUSZTAFÁ. Kik azok?
JAHJA. Amíg nem vagyok bizonyos, nem vádolnék senkit.
MUSZTAFÁ. Mondd, kik?
JAHJA. Hurrem szultána...
MUSZTAFÁ: (*szomorúan*)
Pedig hogy szerettem, mint édes anyámat,
talán még jobban is...
JAHJA. Az ő eszköze pedig Rüsztém, a nagyvezír,
aki atyád pecsétjét viseli.
MUSZTAFÁ. Ez bizony nem lep meg.

JAHJA. Megfordult fejemben, hogy beszélék a szultánnal,
s elmondom, miket beszélnek a népek,
de Szulejmán szultán – jogosan –
bűnnek tartja azt, ha valakit
bizonyítékok nélkül vádolnak.
MUSZTAFÁ. Bizonyíték persze nincs.
JAHJA. Ily súlyos ügyben ki hagyna bűnjelet?
MUSZTAFÁ. Bezárult hát minden kapu előttünk?
JAHJA. Meg kell találnunk a kulcsot.
Ha levelet írnál apádnak, s megkérdeznéd,
miért küld Maniszából Amaszjába...
MUSZTAFÁ *(bólint; a nézők felé)*
Szulejmán Szultán, akinél egy világ keres támaszt,
Apám, akinek neve elválaszthatatlan az igazságtól,
nemes, fenséges Atyám, aki még az ellenséggel szemben
sem követ el igazságtalanságot!
(Szulejmán megjelenik egy fénykörben, feszülten figyel)
Fiad, akinek nem volt más vágya, más törekvése,
mint hogy méltó legyen hozzád, mit követett el,
hogymint szolgálata helyét meg kell változtatni?
Ha engedélyt kapna, színed elé járulva
kezéd megcsókolná, s lábához borulva tudakolná vétékét.
SZULEJMÁN. Harcban és békében büszkeségem,
tudom, haláltól, nyomortól megvédenél,
akire még gondolnom is öröm,
bizalmam irántad sohasem rendült meg.
Tahmasp, a perzsa sah gyanús mozgásokat
végez a keleti határon. Alkalmatosnak tűnt,
hogymint Maniszából a keletibbi Amaszjába tedd
át a székhelyed, hogy ha kell, gyorsabban tudj

beavatkozni. Ott nagyobb gyakorlatot
szerezhetsz az államügyekben is, mint itt, Isztambulban.

JAHJA. Amaszjába kell menned, herceg,
egyelőre nincs más lehetőség...
(Musztafával kimegy)

(Szulejmán szomorúan, elgondolkodva jár le s föl)

HURREM *(odamegy hozzá)*

Hercegünk nagyon vágyott az apja után?

SZULEJMÁN *(szórakozottan)*

Csak nem ölnek ki belőlünk az államügyek
minden emberi érzést?...

HURREM. Azért akart Isztambulba jönni, hogy téged lásson,
vagy a janicsárok előtt akart mutatkozni?

SZULEJMÁN *(visszahőköl)*

Néha mintha maga a gonosz beszélne belőled –
nem tudlak kiismerni.

HURREM. Ha gonoszság Szulejmánomért aggódni...

SZULEJMÁN. Fiú apja után, apa fia után hogy is ne vágyódna?

Könnyebb a perzsa sahkal vagy az európai
királyokkal hadat viselni, mint az asszonyokkal.

Legjobb volna új hadjáratba vonulni,
keleten vagy nyugaton – mindegy...

HURREM *(Szulejmán vállára teszi a kezét)*

Te olyan jó vagy, Szulejmán, olyan nemes
és nagy, olyan magasban jársz,
hogy a kicsiket alant meg se látod.

SZULEJMÁN *(békítőleg)*

Nem sokára nagy öröm fog érni.

HURREM. Nekem az az öröm, hogy melletted vagyok.
SZULEJMÁN *(elgondolkodva)*
Aki mindenki vágyát teljesíti,
aki többet ad, mint amennyit várnak tőle,
kifogyhatatlan a kincstára annak.
*(Miközben Hurrem igyekszik megérteni,
hogymit is akart mondani, belép Rüsztém)*
Szinan aga, a főépítész!
*(Szinan egy dzsámi makettjével lép be, meghajol.
Szulejmán felé indulna)*
SZULEJMÁN *(elé siet)*
Nézd, Hurrem, a dzsámi, amely nevedet fogja viselni!
*(Miközben Hurrem ámulva nézi, belép Mihrimah
és Dzsihangir. Szulejmán Hurremhez)*
SZULEJMÁN. Nem mondasz köszönetet Szinannak?
HURREM *(Nagy érdeklődéssel nézve a makettet; Szinához)*
Szívem teli hálával, főépítész.
Isten teljesítse minden óhajtásod.
*(Miközben a többiek is érdeklődéssel nézik a makettet,
Hurrem Szulejmánnak)*
HURREM. Amikor Szinan aga megkérdeze,
hogymilyen dzsámit szeretnék,
nem tudtam, hogyan feleljek.
(A maketre mutat)
Hát éppen ilyenre vágytam, Urunk!
MIHRIMAH *(elkényeztetett kislány módjára)*
Édesapám, én is szeretnék palotákat,
fürdőket, dzsámikat építtetni Szinannal,
a páratlan mesterrel, az építészet legnagyobbikával!

SZULEJMÁN *(örömmel)*
Jól van, kislányom, igen, Mihrimahom.
MIHRIMAH. Az én vágyam is valóra válik,
ugye, Szinan mester?
SZINAN *(meghajolva)*
Egy szavadba kerül!
(Hurrem hol Mihrimahra, hol Szinara néz)
SZULEJMÁN. És te, Rüsztém,
nem kívánsz semmit főépítészünktől?
RÜSZTEM. Szerény szolgád nevére is dzsámi épül,
hála szultánomnak.
SZULEJMÁN *(kijavítja)*
Hála főépítészünknek! Szinan, Nagy Szinan,
birodalmunk büszkesége éjt nappallá téve
építs kutat és türbét, karavánszerájt és fürdőt,
hidat és dzsámit – a birodalmat töltsd meg műveiddel!
MIHRIMAH. Építs, Szinan!
SZULEJMÁN. Élj sokáig, Szinan! Ha kell, éveimből toldja meg
tiedet az Isten, építs, töltsd meg szépséggel
a birodalmat!
MIHRIMAH. Építs, Szinan! Elvehetsz az én éveimből is.
(Dzsihangir Szulejmán fülébe súg valamit)
SZULEJMÁN *(Szinához)*
Dzsihangir hercegnek is van egy kívánsága.
SZINAN. Parancsolj velem!
SZULEJMÁN. Magad mondjad, fiam,
kívánj, amit akarsz!
DZSIHANGIR. Egy dzsámit szeretnék, hogy rám emlékeztessen.
SZINAN. Meglesz.

SZULEJMÁN *(Rüsztemhez)*

Légy bőkezű, Pasa,
ha Szinan fordul hozzád.

RÜSZTEM. Igenis, Felség. Bár az új hadjárat
elég költséges lesz.

SZULEJMÁN *(nemtetszéssel)*

A hadjárat költségeit megkurtíthatod,
de ha a főépítész pénzét próbálnád,
az életedet fogom megkurtítani, úgy vigyázz!
*(Szinan meg akarja csókolni a kaftánja szegélyét,
Szulejmán azonban szeretettel fölemeli)*

Te vagy országomban az egyetlen, Szinan,
akiben soha nem csalódtam.

Maradjon fenn neved örökön örökké!

SZINAN. Szultánoméval együtt!

SZULEJMÁN. Egy keleti költő két sora jutott eszembe:
„Szép vagy csúf, nem kérdi a Nap, ha fölkel,
Megvilágít mindent, és nem fogyatkozik soha.”

SZINAN. Épp, mint Szultánom.

SZULEJMÁN *(zavarban)*

E sorokról Te jutottál eszembe, Szinan,
és az összes nagy művész,
Abdülkadir, a zeneszerző és a költők,
Fuzuli, Baki...

SZINAN. A nagy uralkodók is olyanok, Szultánom,
mint a Nap a versben, nem fogyatkoznak,
mert világosságot visznek alattvalóik életébe.

(Szinan és Rüsztem távozik)

DZSIHANGIR *(közeledik)*

Szultánom...

SZULEJMÁN *(gyengéden)*

Mondd azt, hogy apám...

DZSIHANGIR. A bátyáimnak megengeded, hogy szultánnak
szólítsanak, nekem miért nem?

SZULEJMÁN. Te más vagy...

DZSIHANGIR. Miért?

(A púpjára mutatva)

Ezért, apám?

(Szulejmán végtelen szomorúsággal lehunyja a szemét.

Dzsihangir megbánta a kérdését)

Nem akartalak elszomorítani.

De – bár nem szép tőlem – némiképp élvezem mégis
a szomorúságod, Uram.

Nagy igazságtalanság ez!

SZULEJMÁN. Mi, fiam?

DZSIHANGIR. Az, hogy ilyenek születtem, szégyenszemre.

Az Isten igazságtalan volt hozzám.

HURREM. Bűn ilyet mondani, fiam!

DZSIHANGIR. Én nem követtem el bűnt senki ellen.

Miért bűnhődöm hát?

SZULEJMÁN. Lehet, hogy nem te követtél el bűnt,
talán az én bűnömért fizetsz...

DZSIHANGIR. Nem igazságtalanság más miatt bűnhődni?

SZULEJMÁN. Te nem vagy mindenestül más, rész vagy
belőlem, a te fájdalmad én is érzem,
talán erősebben is néha – miképp most is –
mint te magad, fiam.

DZSIHANGIR *(Zokogva Szulejmán nyakába borul)*

Apám!

(Szulejmán az ajkába harap, hogy ne sírjon.)
Mihrimah hangtalanul sír)
Tudod, anyám, mi az egyetlen, amivel vigasztalom magam?
HURREM. Mi az, gyermekem?
DZSIHANGIR. Hogy apámnak van más fia is, Musztafa bátyám,
jó, hogy a világra jött ő is.
HURREM. És Bajazit bátyád, meg Szelim bátyád.
MIHRIMAH *(megtörölve a szemét)*
Látom, rólam mindenki megfélekedzik.
Kedves Dzsihangir, rám már nem is gondolsz?
DZSIHANGIR. Hogy ne gondolnék!?! De a birodalom jövője
érdekében apámnak fiúra van szüksége,
de nem egy olyan girbe-gurba,
korcs alakra mint én. Musztafánál
szebbet, jobbat azonban keresve se találni.
Ha Isten őrizz, valami történne vele
– hogy ti mit tesztek, nem tudom –
de én nem élem túl, az biztos!
(Kimegy. Nagy csönd)
SZULEJMÁN. Amikor látom ezt a fiút, vagy amikor rágondolok,
szégyent érzek magam és a birodalom előtt.
MIHRIMAH. Miért beszélt így Musztafáról, apám?
SZULEJMÁN *(jelentőségtelesen)*
Nem tudom. Kérdezd meg anyádat.
(Mihrimah Hurremre néz)
HURREM *(idegesen)*
Mit jelentsen ez, Uram?
(Szulejmán hátat fordít)
MIHRIMAH *(keserű gúnnyal)*
Tényleg, anyám, mit jelentsen ez?

DZSIHANGIR *(visszajön)*
Nem volt más név, épp Dzsihangirnak, azaz világhódítóknak
kellett neveznetek? Hogy hódítsam meg a világot
a hátamon púppal? Netán azt gondoltátok,
láttára hanyatt-homlok menekül az ellen?
HURREM. Fájdalmat okozol apádnak, fiam!
SZULEJMÁN. Hagyd! Ha a fiú ennyire szenved,
miért ne szenvedjen az apja is vele?
(Dzsihangir szeretettel néz az apjára, majd sírva kisiet)
Azért adta őt nekem az Isten, hogy gúnyoljon,
hogy emlékeztessen gyöngé voltomra – erőm ellenére?
Ha nem bírok a fiam púpjával, mit ér az,
hogy térdre kényszerítettem a világot és
Világ Ura lettem?...

Második felvonás

*(A Topkapi palota, a kihallgatások terme.
Szulejmán, Ebusszuud)*

SZULEJMÁN *(A kezében lévő könyvből olvas)*

„Ha beteget látogattál,
Egy korty vizet hogyha adtál,
Olyan áldás leszen rajta,
Mintha az Úr bora volna...”
Ezek lesznek betiltva, mondd?

EBUSSZUUD. Az én szívem is beleremeg, ha olvasom...

SZULEJMÁN *(lapozgat)*

Én is magasról tekintek le a hangyára –
(elgondolkodva)
a legegyszerűbb dolgokat is
csak Junusszal taníthatjuk meg a népnek.

EBUSSZUUD. És az egész emberiségnek.

SZULEJMÁN *(lapoz a könyvben, aztán izgatottan)*

„A mennyekről úgy beszélnek,
paloták vannak meg húrlik,
add azoknak, kik remélik,
nékem Te kellesz, csak Te!...”
Ez indított a tilalomra, ugye?

EBUSSZUUD *(bólint, és megismétli a fetváját)*

Bármilyen, az Istennel kapcsolatos dolog elutasítása
az Isten elutasítását jelenti.

Junusz Emre verseit ezentúl tilos olvasni!

SZULEJMÁN. Nem mintha bele akarnék szólni a dolgodba,

Sejhülislám Efendi, de mondd, akad országunkban,
aki erőteljesebben szólna az istenszeretetről?

EBUSSZUUD. A világon sincs.

SZULEJMÁN. Akkor minek ez a diéta?

EBUSSZUUD *(mosolyog)*

Értettem, Szultánom.

SZULEJMÁN *(lapozgat)*

Ez nem igaz!

(olvas)

„Aki mécessem eloltja, azét az Úr gyullassza...”

Látod, te betiltod, ő meg imádkozik érted...

EBUSSZUUD. Mint a járvány, úgy terjed Mansur tana,
extázisba esve más-más Istenről papolnak.

Annyi istennel majd hogy fogsz megbirkózni?

SZULEJMÁN *(nevetve)*

És Junusznak mi a bűne ebben?

EBUSSZUUD. Junusz sorait lobogóul használják,
nincs menny és pokol, elég az Isten nekünk –
azt mondják.

SZULEJMÁN. Persze, hogy elég...

Vagy nem, Sejhülislám Efendi?

EBUSSZUUD. Neked elég, de...

SZULEJMÁN. Neked talán nem?

EBUSSZUUD *(nevetve)*

Szultánom, ha a mi félműveltjeinknek, hát még a teljesen
műveletleneknek – akiket amazok az orruknál
fogva vezetnek – azt mondd, hogy nincs menny
és pokol, többé nem tudod féken tartani őket.

Aki nem fél a pokoltól, könnyen követhet el bűnt.

SZULEJMÁN *(elgondolkodva)*

Aggodalmad jogos, de...
(*kinyitja a könyvet*)
„Mézek mézére találtam,
kaptárom mások zsákmánya lehet...”
Ajjaj! Most vétkeztem a fetvád ellen!
EBUSSZUUD (*kívülről*)
„Hasznot is, kárt is csináltam,
üzletem mások zsákmánya lehet!”
Én is elkövettem ugyanazt a bűnt...
SZULEJMÁN (*nevetve*)
És ki fog most ítélkezni fölöttünk?
EBUSSZUUD. Magasztos dolog a misztikus hit,
de lényegét nem képes felfogni akárki.
SZULEJMÁN. Betilthatjuk-e a kést, csak mert akár dinnyét,
akár emberfejet hasíthatunk vele?
EBUSSZUUD. Ahol mindenki vitatja az istenséget,
ott én nem lehetek sejhüliszlám,
és – már megbocsáss – te se lehetsz szultán.
SZULEJMÁN (*az ég felé néz*)
Hozzád fordulok, Uram! Nem könnyű dolog
Ebusszuud Efendi szultánjának lenni.
EBUSSZUUD. Szulejmán szultán sejhüliszlámjának se könnyű...
(*Rüsztemmel együtt angol tudósok jönnek be.*
Szulejmán kérdően néz Ebusszuudra)
EBUSSZUUD. Az Angliából érkező jogtudósok.
SZULEJMÁN. Angliából? Jogtudósok?
(*Intésére a tudósok meghajolnak, majd távoznak.*
Szulejmán érdeklődve nézi őket, majd Ebusszuudhoz)
SZULEJMÁN (*csodálkozva*)
Isten hozta őket, de miért?...

EBUSSZUUD. Látogatásuk célja, hogy tanulmányozzák,
hogyan működik nálunk az igazságszolgáltatás,
mert ők most új, jobb rendszert kívánnak bevezetni.
SZULEJMÁN (*elégedetten*)
Elismerésem nekik.
EBUSSZUUD (*mebántva*)
A mi kádijainknak nem jut az elismerésből?
Hírük eljutott odáig, a világ túlfelére.
SZULEJMÁN. Elég kitüntetés számukra, hogy hírük elterjedt
az egész világon. De elismerem,
az én keblem is dagad a büszkeségtől.
Nagyobb öröm ez a harctéri dicsőségnél.
Nagyvezír pasa, tedd, amit kell,
hogy a kádik szíve is örüljön.
RÜSZTEM (*meghajol*)
Parancsodra, Szultánom.

(*Amasya. Musztafa herceg palotája. Musztafa, Jahja*)
MUSZTAFÁ. Apám igazságos. Mint az Istenben,
úgy megbízom benne, jobban védi
jogaimat, mint én magam.
Ha jogom van a szultánságra...
JAHJA. Természetesen jogod van.
MUSZTAFÁ. Akkor tűzön-vízen át védeni fogja jogomat
Szulejmán szultán. Ha pedig nincs...
JAHJA. Jogod van!
MUSZTAFÁ. Ha nincs jogom, vagy ha apám szerint nincsen,
akkor nekem sincs mit tennem.
JAHJA. Tesznek majd mások – s az eredményét
el kell majd fogadnod.

MUSZTAFA. Miket állítanak! Pedig én semmit se tettem!

JAHJA. Lépned kell, beszélni atyáddal,
bizonyítanod az ártatlanságodat.

MUSZTAFA. Ha lépek, fenyegetésnek veszik,
azt mondják apámnak, hogy a herceg
sereget gyűjt, úgy megy Isztambulba.
Legjobb volna talán semmit se tenni...

JAHJA *(aggódva)*

A semmiből mi születhet!?!...

(Lakosztály a Topkapi palotában. Szulejmán, Hurrem)

HURREM. Én a politikához nem értek,
de amondó vagyok, ha már öt éves békét
kötöttünk Károllyal, Perzsia ellen kellene
indulni. Szelim herceg is hadd bizonyítson,
és Rüsztém nagyvezír is. Perzsia meghódítása
még fényesebbé teszi neved!

SZULEJMÁN *(elgondolkodva)*

A perzsiai hadjáratok mindig sokkal nehezebbek
az európaiknál.

HURREM. Ha a sah testvérét – ki nálad keresett oltalmat –
a perzsa trónra ülteted, hogy helytartód legyen,
segítségedre lesz, hisz ő ismeri az utakat...
Ilyen alkalom ritkán adódik.

SZULEJMÁN *(gondolkodik)*

Az indiai mohamedánok segítséget kértek
Portugália ellenében. Egy hadjárat őket is megnyugtatóna...
Tényleg jó volna egy perzsiai hadjárat...

HURREM *(örömmel)*

Ugye?

SZULEJMÁN. Különös, a harcban a halál eszembe se jut,
de ha itthon ülök, sokszor gondolok az
kikerülhetetlen végre. A janicsárok tétlensége
se szül túl sok jót, nem férnek bőrükbe,
ha a béke hosszúra nyúlik.

HURREM. Hírek jönnek Musztafa
és a perzsa sah közeledéséről...
Én nem tudom elhinni, de...

SZULEJMÁN. Lehetetlen!

HURREM. Hogy a sah Musztafához akarná adni a lányát,
vagy Musztafa vetette volna szemét a lányra...

SZULEJMÁN. Hol, mikor látta Musztafa a lányt?

HURREM. Azt regélik, világszépe.

SZULEJMÁN. Na és?

HURREM. Csak nem szövetségre készülnek ellenünk?

SZULEJMÁN. Ellenünk??

HURREM. Szulejmán országa, az oszmánok ellen.

SZULEJMÁN. Ez örültség!

HURREM. Mi, a szövetség?

SZULEJMÁN. Minden! Musztafa régóta megfigyelés alatt áll.
Ha bármit tett volna, tudnánk róla.

HURREM. Lehet, hogy Musztafa emberei ügyesebbek.

SZULEJMÁN. Bizonyíték nélkül nem vádolok senkit,
indokolatlanul nem teszek egy lépést,
számot akarok tudni adni az Úrnak,
hogy mit miért tettem.

HURREM *(mintha nagyon aggódna)*

És ha veled valami történne, Szulejmán,
ha magamra maradnék a világon?...

SZULEJMÁN *(mosolyogva)*
Csalánba nem üt a mennykő, szívem,
ne félj, nem fogok csak azért meghalni,
hogy téged egyedül, támasz nélkül hagyjalak...
Csak ezt a sebet a hátamon,
ha meggyógyítanák végre az orvosok,
lábam dagadásával már nem is törődnek,
kilovagolnék a városból, az erdőbe...

HURREM. Jó volna, ha a janicsárok lóháton látnának,
ne ácsingóznának a herceg után...
(Szulejmán leül a kerevetre.
Rüsztem, Mihrimah és szerájbéliek jönnek be)

MEDDAH *(belép, mélyen meghajol, utána)*
Egyszer csak egy városba értem,
láttam épülni a várost
magam is együtt épültem....
Mí az a város, Uram?

SZULEJMÁN *(nevet)*
Mí az?

MEDDAH. A szív, amelyben Isten lakik.

MEDDAH. És mi nyílik a közepében?

SZULEJMÁN. Mí?

MEDDAH. Egy örökkön örökké friss illatú
fehér rózsza. És ki a meddahod?

SZULEJMÁN. Ki?

MEDDAH. Egy szerelmes csalogány, aki rózsáért
lángol. Meg akarod hallgatni?

SZULEJMÁN. Azért vagyunk itt.

MEDDAH. Akkor induljunk együtt az úton,
a képzelet szárnyán repülünk
egy varázslatos világba.
(Elkezdi az előadását)
Hol volt, hol nem volt, volt egyszer
egy ország, se vége, se hossza....

SZULEJMÁN. A mi birodalmunk...

MEDDAH. Annak volt egy szultánja...

SZULEJMÁN. Szulejmán, vigyázz!

MEDDAH. Annak volt egy nagyvezírje...

SZULEJMÁN. Rüsztem, vigyázz!
(a meddahhoz)
Na és milyen volt az a nagyvezír?

MEDDAH. Úristen!
(látva, hogy Rüsztem haragos)
Vagyis az Úristen óvja...

SZULEJMÁN *(kuncogva)*
Ebből mássz ki!
(a meddahhoz)
Kit óvjon az Úristen? Őt vagy bennünket?
(Rüsztem szeme villámlik. A meddah zavarában
hol azt mutatja, hogy »őt«, hol azt, hogy »bennünket«.
Szulejmán makacsul)
Őt vagy bennünket?

MEDDAH *(zavartan)*
Őt is, bennünket is... Tegyen az Úristen, ahogy jónak látja.

SZULEJMÁN *(nevetve Rüsztemhez)*
Jól kivágta magát, igaz?
Adj neki egy erszény aranyat.

RÜSZTEM *(rémülten)*

De Szultánom, egy erszény arany...
És kinek, egy csepűrágónak?
SZULEJMÁN. Beszélj tisztességgel!
(Rüsztem odavet egy erszényt a meddahnak, az a levegőben elkapja, de Rüsztem fenyegető jelére odaviszi és visszaadja. Szulejmán összevonja a szemöldökét)
Mi folyik itt? Miért adtad vissza?
MEDDAH. Ha nálam maradna, Szultánom,
(Rüsztemre mutatva)
ez itt megfizettetne érte.
SZULEJMÁN. Hisz itt vagyok én is!
MEDDAH. A híre se jutna el a füledbe...
SZULEJMÁN. Rüsztem, add neki oda az erszényt,
de ne csak úgy, mintha csontot vetnél kutyának,
udvariasan, az én kedves alattvalómnak.
(Rüsztem tisztelettel nyújtja át, a meddah csodálkozva veszi át)
MEDDAH *(boldogan)*
Úrnak lenni – ha csak egy percre is – de jó!
(Meghajlik Szulejmán és Rüsztem felé, majd zene hangjai mellett a zsákjából V. Károlyéra emlékeztető ruhadarabokat vesz elő. Miközben öltözködik)
SZULEJMÁN *(halkan a körülötte lévőkhöz)*
Károly! Már egy jó ideje bosszant, azt mondja,
osztzkodni fog velem a világon.
MEDDAH. Én, Károly, Némethon és Spanyolország császára...
SZULEJMÁN *(javítja)*
Spanyolország királya...
MEDDAH. Jó, királya... Ha az Iszlám fejét, Szulejmán szultánt kézre kerítem...

SZULEJMÁN *(érdeklődéssel)*
Nocsak!
MEDDAH. Megmutatom neki, hány hét a világ...
SZULEJMÁN. Hogy lehetséges az, hogy bár sokszor vezettem
hadjáratot Európában, még egyszer se kerültél elém?
MEDDAH. Azt a Szulejmánt...
SZULEJMÁN. Csak így, Szulejmán!?
MEDDAH. Szulejmán szultánt is meg a seregét is elsöpörm,
a török emléké is eltörlöm egész Európában.
SZULEJMÁN. Ha a emléké próbálnád eltörölni,
a tiéd tűnne el, a tiéd!
MEDDAH. Ha Szulejmán szultánnak kis esze volna,
nem mutatkozna mifelénk még egyszer.
SZULEJMÁN. Mielőbb ott termek, s ha kell,
tűvé teszem az egész kontinentet,
hogy a szájhős Károlyt kézre kerítsem.
MEDDAH *(először megretten, majd csodálattal)*
Spanyolok királya, jól vigyázz,
Szulejmán szultán maga közeledik!
(Miközben zene hangjai mellett átöltözik perzsa sahnak)
SZULEJMÁN *(a körülötte lévőkhöz)*
Nyugatról keletre utazunk, Perzsiába,
Firdauszi művében, a Királyok könyvében
leirt idők óta több száz vagy több ezer év óta
viszálykodik Irán és Turán...
MEDDAH. Viszálykodás helyett mit tegyenek, Felség?
Üljenek a sutban? Mi örömük telne akkor a világban?
Ahol mozgás van, ott a gazdagság...
SZULEJMÁN *(nevetve)*

Béke a holtaknak, mi pedig lendülünk mozgásba,
hogy jöjjön a gazdagság...
(*Rüsztemhez*)
Intézkedj a hadjárat ügyében, Pasa!
(*Rüsztem és Hürrem elégedetten összenéz. Szulejmán
a meddahhoz*)
Légy üdvöz, perzsa sah!
MEDDAH (*kijavítja*)
Sahok sahja!
SZULEJMÁN. Légy kicsit szerényebb, elég lesz a sah is...
MEDDAH. Te vagy a föld legnagyobb uralkodója,
ó, Szulejmán szultán!
SZULEJMÁN. Lám, ezt tudod.
MEDDAH. A leghatalmasabb, akit a föld valaha is hordott...
SZULEJMÁN. Bizony úgy...
MEDDAH. Igazságosságban és gazdagságban,
háborúban és békében a legnagyobb...
SZULEJMÁN (*a körülötte állókhoz*)
A sah végre jó útra tért...
MEDDAH. De csak énutánam!
SZULEJMÁN (*felfortyan*)
Micsoda!?
(*odasiet a meddahhoz*)
Mondd csak még egyszer! Teutánad?
MEDDAH (*megrémülve*)
A perzsa sah mondta, nem én, Szultánom...
(*Szulejmán elneveti magát, a többiek is nevetnek*)
SZULEJMÁN. Az Isten áldása kísérfen utadon,
nagyon megnevettettél, most ennyi elég lesz.
MEDDAH. Az a dolgom, hogy nevettessek, Uram.

Ha azt mondd, túlságosan megnevettettek,
szidalmazol azzal.
SZULEJMÁN. Igazad van, de amikor az előbb fölnevettem,
Omár kalifa mondása jutott az eszembe.
MEDDAH. Mit mondott?
SZULEJMÁN. Aki sokat nevet, veszít nagyságából.
MEDDAH (*nevet*)
Pedig nem is akartam nevetni...
SZULEJMÁN. Omár kalifa szaván hogy szabad nevetni? Bűn...
MEDDAH. Aki nem nevet, megfagy a vére.
SZULEJMÁN. Arról szó sincs, hogy soha se nevéssél,
csak tartsd a mértéket...
MEDDAH. Mértékkel nem lehet nevetni, Szultánom,
el kell engedned magad.
SZULEJMÁN. Ha elengedi magát az ember,
és nevet önfeledten,
ide-oda csapódik tehetetlenül,
akár egy rongybaba. Rádásul
a nevetés túl közel hoz minket mindahhoz,
amin nevetünk.
MEDDAH. Ha úgy hozza a sora, nevethetünk bármin.
A nevetés kinyitja, kitágítja,
mindenek fölé emeli az embert.
SZULEJMÁN. Mindenek fölé?
MEDDAH. Mindenek fölé, az anyja mindenit!
SZULEJMÁN. Csitt! Ha mindenem nevet,
a jó modorról megfeledezhet az ember.
MEDDAH. Bocsáss meg, Szultánom,
lehet, hogy elveszítettük a mértéket.
SZULEJMÁN. Hogy érted?

MEDDAH. Amikor ellazulunk, néha butaságokat beszélünk.
SZULEJMÁN. Nagy utat tettünk meg:
Európáról, Iránról szoltunk.
Térjünk hát haza... mondjuk Isztambulba.
(Átmenet zenével)
MEDDAH. Nem jut ki minden férfiúnak az a tisztesség,
hogy a szultán pecsétét viselje.
(Rüsztemre néz)
RÜSZTEM (felpaprikázva)
Vigyázz, mit beszélsz, Efendi!
SZULEJMÁN. Hallgass, Rüsztem, ne rontsd el a játékot!
Mi ütött beléd hirtelen?
RÜSZTEM. Rám nézve mondta, Fenség!
SZULEJMÁN. És nincsen igaza? Szerinted könnyű
a szultán pecsétjét viselni?
RÜSZTEM. Ó, dehogysis!
SZULEJMÁN (a meddahhoz)
Folytasd!
MEDDAH. Akik a szultán pecsétjét viselik...
(Rüsztem csupa fül. A meddah Szulejmánra néz)
SZULEJMÁN. Folytasd, folytasd!
(Rüsztemhez)
Most meg rám nézett, látod!?
MEDDAH. Akik a szultán pecsétjét viselik,
mit tesznek, mit nem, a végén
gazdagabbak lesznek a szultánnál is.
Amikor azok, akik nem is szultánok,
úgy viselkednek, mintha azok volnának...
(Rüsztemre néz)

RÜSZTEM (nem tudja türtőztetni magát)
Vigyázz a nyelvedre!
SZULEJMÁN. Rüsztem!
(Hürrem ideges, Mihrimah kuncog)
RÜSZTEM. Szultánom, beszéd közben megint
engem nézett...
SZULEJMÁN. Játék ez, és akinek nem inge, nem veszi magára...
MEDDAH. Akinek nem inge, nem veszi magára,
de a játékban is lehet igazság...
(Rüsztemre néz)
De még mennyire...
SZULEJMÁN. Milyen igazság?
MEDDAH. Te parancsoltad, hogy viselje a pecsétet,
s mert nem könnyű feladat,
nem is bízhattad akárkire...
SZULEJMÁN. Így igaz, nincs mit hozzáfűzni.
(a meddah egy pillantást vet Rüsztemre)
RÜSZTEM. Megint rámnézett, Szultánom!
SZULEJMÁN. Jó, jó...
(a meddahhoz)
Te meg miért nézel rá folyton?
MEDDAH. Hogy ne szakadjon meg a kapcsolatom a nézővel.
SZULEJMÁN (nagyot nevet, aztán összeszedi magát, Rüsztemhez)
Játék ez, Rüsztem, játék,
lásd, hogy nevetek,
próbálg te is nevetni!
RÜSZTEM. Szultánomnak könnyű...
SZULEJMÁN. Miért? Nyilával téged is, engem is talál...
(a meddahhoz)

Mondtad az előbb, hogy ha azok, akik
nem is szultánok, úgy viselkednek,
mintha azok volnának...

MEDDAH. A dolgok kifordulnak rendes kerékvágásukból.

RÜSZTEM. Ha nem úgy használnám a pecsétet,
ahogy kell, engedné a Szultán,
hogyan maradjon?
Szabályosan történik minden az országban.

MEDDAH. Szabályosan, még a megvesztegetés is.
(Szulejmán dühösen néz Rüsztetre, majd a meddahra)

SZULEJMÁN. Igaz ez, Meddah efendi?
*(A Meddah aggóva néz Rüsztetre,
majd miután az haragos pillantást vet rá)*

MEDDAH. Játék ez, Szultánom!

SZULEJMÁN. Ne beszélj mellé!

MEDDAH *(nyel egyet)*
Te mondtad, Szultánom:
aki nem inge, ne vegye magára.

SZULEJMÁN *(nevet)*
A te dolgod se könnyű, Meddah,
nem szeretnék a helyedben lenni.

MEDDAH. Bizony, Uram.
(Rüsztetre pillant)
Nem ajánlom senkinek. Neked sem!

SZULEJMÁN *(nevetve)*
Jól van. A játéknak vége.
Kimondtad, ami a szívedet nyomta.

MEDDAH. Kimondtuk Szultánunkkal együtt.
Épp ez adja az értelmét játéknaknak.

SZULEJMÁN. Jól van, jól. Kimondtuk, ami
a szívünket nyomta, igaz, Rüsztet?

RÜSZTEM *(meghajolva, kényszeredetten)*
Szultánom!

SZULEJMÁN *(a meddahhoz, Rüsztetre mutatva)*
Csókolj kezet!
*(A meddah nem mozdul, Rüsztet vár,
Szulejmán határozott)*
Az én pecsétet viseli, ne feledd!
(A meddah már mozdul, most Rüsztet húzódik el.)
Rüsztet! Te se feledd, hogy az én pecsétet viseled!
*(A meddah kezet csókol Rüsztetnek, majd megcsókolja
a szultán ruhájának szegélyét. Miközben fölemelkedik,
Szulejmán szeretettel)*
Élj sokáig, Meddah efendi,
hála néked, szárnyalt a lelkünk.
Így van, ugye, Rüsztet?
*(Rüsztet meghajol. A szultán térdeit fogva föláll
és távozik. Miután mindenki kimegy,
Hurrem odamegy Rüsztethez, kezét a vállára teszi)*

RÜSZTEM. Szultánom meddahjával kigúnyoltatott
engem, s ezen igen jól mulatott.

HURREM. Ez csak keményebbé tesz, azt hiszem, téged.
A dolgunk nem könnyű dolog, Rüsztet.

RÜSZTEM. Mintha szultán urunkat pusztán lételemmel
is nyugtalanítanám. Amint a színe elé
járulok, oly figyelmissé, feszültté válik,
mintha veszély fenyegetné.

HURREM. Ha lát, bizonyára érzi,
mi a célod.

RÜSZTEM. Akkor miért nem veszi vissza a pecsétet?

HURREM. Ismeri ő is a tehetségedet,
tudja, hogy javára lehetsz a birodalomnak,
Szulejmán szultán tudja használni az embereit.

RÜSZTEM *(elgondolkodva)*
Nagyon nehéz ügy, Szultánám.

HURREM. Azért választottalak téged, mert nehéz.
Nehogy csalódnom kelljen benned, fiam.

(Amaszja. Musztafa herceg palotája. Mehtermuzsika. Szulejmán és Musztafa; a paraván mögött Jahja.)

SZULEJMÁN. Úgy látszik, a perzsa sah – hallva, hogy
keleti hadjáratra indulok – Távól-Keletig futott.
Kelet határainkon semmi nyomára nem bukkantam.

MUSZTafa. Meghallva szultánom közeledésének hírére
a perzsa sah csak azt nézte, hová bújhat.

SZULEJMÁN. Az ország szempontjából biztonságot jelent,
hogy te itt vagy Amaszjában.

MUSZTafa. Ha szultánom azt mondja, hogy
az ország szempontjából szükséges,
készséggel megyek akár a pokolra is.

SZULEJMÁN *(meg van hatva)*
Nem hiányzik Isztambul?

MUSZTafa. Isztambulnál jobban hiányoznak
testvéreim, anyám és te, apám...
(Azonnal javítja magát.)

Uram, Szultánom!

SZULEJMÁN *(meghatottan)*

Ne mondd, hogy uram, meg szultánom, fiam.

MUSZTafa *(felbátorodva, szívből)*

Apám!

SZULEJMÁN *(kitárja a karját)*

Mondd még egyszer, fiam, még egyszer!

MUSZTafa *(közelebb lép)*

Apám! Drága apám!

*(Letérdel és Szulejmán kezére borul, szenvedélyesen
kezet csókol. Szulejmán fölemeli és magához öleli)*

SZULEJMÁN *(kibontakozva az ölelésből)*

Élni annyit tesz, mint uralkodni az időn.

Kardodnak és gondoltaidnak soha ne
hagyj időt a rozsdásodásra.

MUSZTafa. Nem tudom, van-e bennem hozzá elég akarat?

SZULEJMÁN. Kell lennie, fiam. Különben baj van.

MUSZTafa. Fenséges apám vajon miért mondja most ezt?

SZULEJMÁN. A mai uralkodó át akar adni valamit
a holnapi uralkodónak.

MUSZTafa. Ha lehetne világosabban...

SZULEJMÁN. Mint apád, ha szükséges, fiam,
kész vagyok fölálldozni magam érted.

MUSZTafa. Ez világos beszéd.

SZULEJMÁN *(le-föl járkalva)*

Azért, mert ez könnyű.

Te is megtennéd a gyermekedért,
ez benne van a természetünkben,
s nem igényel külön erőfeszítést,
De... mint uralkodó, ha kell, kész
vagyok fölálldozni téged.

Ez is világos beszéd? Egy nap te is
uralkodó leszel, s neked is van fiad.

MUSZTAFÁ. Rettenetes aggodalom szállta meg szívem.
SZULEJMÁN. Az uralkodás nehéz mesterség.
MUSZTAFÁ. Nem tudom, hogy tudom használni,
amit az uralkodásról mondtál.
SZULEJMÁN *(háttal fordítva Musztafának)*
Ha levonod belőle a szükséges következtetést.
*(Válahonnan mélyről egy sikolyhoz hasonló hang
hallatszik: „Apám! Apám!” Szulejmán megrettenve
Musztafa felé fordul)*
Mondtál valamit, fiam?
MUSZTAFÁ *(meglepődve)*
Semmit, Uram, téged hallgatlak.
Mi jogon szólnék, mielőtt
szultánom átadná a szót?
SZULEJMÁN *(csodálkozva)*
Különös. Mintha valaki mélyről, nagyon mélyről
szólt volna hozzám. Nagyon különös.
(a kezét nyújtja)
MUSZTAFÁ *(megcsókolja)*
Soha ne feledj imádkozni értem.
SZULEJMÁN *(Megcsókolja mindkét orcáját,
majd a saját szívére mutat)*
A helyed itt van, fiam.
*(Kimegy. Musztafa aggodalmak között jár föl-alá,
eközben Jahja eljön a paraván mögül)*
MUSZTAFÁ *(felé indul)*
Mit akart mondani apám, mondd!
JAHJA. Nem apádként – uralkodóként
beszélt Szulejmán szultán,

és olyan egyenesen, ahogy senki nem tette volna.
Soha nem fogom elfelejteni.
MUSZTAFÁ *(mint aki segítséget kér)*
Mit?
JAHJA. Vondd le szavaiból a szükséges következtetést.
MUSZTAFÁ. Ezt mondta ő is.
JAHJA. Hát gondold végig még egyszer, herceg.
MUSZTAFÁ *(gondolkodik, majd megrettenve)*
Ha kell, tegyem el apámat láb alól,
ha uralkodó akarok lenni?!?
JAHJA. Ha az akarsz lenni.
MUSZTAFÁ *(rémülten)*
Úristen! Ne kelljen ilyet megélnem!
Te mit gondolsz, Jahja?
JAHJA. Azon gondolkodom, vajon mit szólna
Szulejmán szultán, ha hallaná a szavaidat.
MUSZTAFÁ. Szerinted örülne?
JAHJA. Apaként örülne persze,
de uralkodóként...
MUSZTAFÁ. Igen?
JAHJA *(sóhajtván)*
Bizonyára... nem nagyon örülne.
MUSZTAFÁ. Ez szörnyű! Te mit szólsz, Jahja?
JAHJA. Fölemelkedni, magadat meghaladni, a jövő
számátalan akadályát legyőzni
csakis foggal-körömmel tudod.
Nem szeretnék Szulejmán fia lenni.
MUSZTAFÁ. De én fia vagyok a szultánnak,
és nem tudom, mit cselekedjek.

JAHJA. Légy méltó apádhoz, vagyis ha kell,
viselkedj is úgy, mint Szulejmán fia.

(Topkapi-palota, a hárem. Hurrem, Mihromah)

HURREM. Ti más testben az én lelkeim vagytok,
és a lelket Isten bízta ránk. Isten parancsa
pedig előbbre való minden törvéynél,
Hódító Mehmedénél is.

MIHRIMAH. Ez az egyetlen, az eredeti ok,
Isten parancsa, vagy pedig?...

HURREM. Ha van valaki, aki fenn van a csúcson,
nekem annál följebb kell lennem.
Természetesen joga van bárkinek a csúcsra
vágyni, de keveseknek adatik meg odajutni.

MIHRIMAH *(nevetve)*

Hiszen apám van mindig, mindenütt a csúcson.

HURREM. Igaz, ma nincs a földkerekségen nagyobb
és erősebb Szulejmán szultánnál,
hála légyen Allahnak érte...

MIHRIMAH. Hála légyen!

HURREM. És az mit jelent, ha Szulejmán szultán
koronájának, szíve szultánjának
nevezi Hurremet?

MIHRIMAH. Azt jelenti, hogy a nagynál is van nagyobb.
De miféle törvényről van itt szó, anyám?

HURREM. A törvények a közönséges emberekért vannak,
az igazi nagyok nem a törvények szerint lépnek,
amit ők tesznek, az a törvény, leányom.

(Szulejmán belép. Fáraát, nehezen mozog)

MIHRIMAH *(izgatottan odaszalad hozzá)*

Csak nem vagy beteg, drága apám?

SZULEJMÁN *(odatartja neki az arcát)*

Nem mondhatnám, hogy jól vagyok.

(Mihrimah megcsókolja az arcát, aztán átöleli.)

MIHRIMAH. Mikor kicsi voltam és az öledbe vettél,
és azt mondtad...

SZULEJMÁN. Mihrimah a földön a lányom,
az egekben a csillagom.

MIHRIMAH *(boldog)*

Drága apácskám!

(Szulejmán leül a díványra, a lábát nyomkodja)

HURREM. Tegnap nem vetted be a gyógyszert,
most aztán fáj megint.

SZULEJMÁN *(tréfálva)*

Erőltetted volna belém.

HURREM. Szóval megint én vagyok a hibás. Tudom, minden
bajért én felelek a háremben, sőt az országban is.

SZULEJMÁN *(Mihrimahra kacintva)*

Ha én ezt tudom.

(meglátva a belépő Rüsztemet)

Csak nincs valami baj?

(Hogy Rüsztet hallgat)

Igen, Rüsztet! Mi hír van?

RÜSZTEM. A hír meglehetősen rossz, Felség!

(Szulejmán int, hogy mondja el)

Miután Tahmaszp, a perzsa sah átlépte keleti határunkat,
és körülzárta Adildzsevaz, Erdzsiasz és Ahlat várait,
Szokollu Mehmet pasát küldték a támadók ellen...

SZULEJMÁN. Ezt én is tudom. Mi az új?

RÜSZTEM *(nyel egyet)*
Fenség, amikor Szokullu serege Tokathoz ért...
SZULEJMÁN *(fészült)*
Igen?
RÜSZTEM. A katonák fölláztak.
SZULEJMÁN *(döbbenet)*
Ki ellen?
RÜSZTEM. „Egy tapodtat se tovább, ha nem Musztafa herceg áll az élen” – mondják a janicsárok.
(Hurrem titokban örül, Mihrimah aggódik. Szulejmán nagyon mély lélegzetet vesz)
I. JANICSÁR *(feltűnnek a janicsárok)*
A szultán már öreg,
nem megy hadjáratba.
II. JANICSÁR. Így a pasáira bíz bennünket.
III. JANICSÁR. Hogy lehet az a vezérünk,
aki már nem tud harcolni?
IV. JANICSÁR. Musztafa szultánt akarjuk.
EGYÜTT. Musztafa szultán kell nekünk,
Musztafa szultán, Musztafa szultán!
(Kimennek. Szulejmán dühösen fölegyenesedik, a fájdalmat már nem érzi, olyan, mint egy megfeszített íj)
SZULEJMÁN. És a többi csapatok, Pasa, a szpáhik,
az anatóliai és a rumélia katonák?
RÜSZTEM. A többiek is fölsorakoztak a janicsárok mögé,
ők is Musztafa szultánt követelik.
SZULEJMÁN *(a fogai közül)*
Úgy?! Musztafa szultán?! Ezt nem tűröm; most még nem engedem át a világot senki másnak.

RÜSZTEM. Ugyanakkor, Szultánom, az a kósza hír járja,
hogy trónra lép, amint negyvenéves lesz.
SZULEJMÁN *(gúnyosan)*
Hisz az itt van már a nyakunkon.
RÜSZTEM. Minthogy nagyapja, Kegyetlen Szelim is
negyvenévesen indult a világ meghódítására...
SZULEJMÁN. Igen?
RÜSZTEM. Musztafa herceg is negyvenévesen lép trónra,
befejezi nagyapja félbemaradt művét:
meghódítja az egész világot.
SZULEJMÁN. Szóval egy évem maradt hátra.
Ezt beszélük a táborokban, igaz?
RÜSZTEM. Már nem csak a táborokban, a kutaknál is,
mecsetek udvarán és a vásároknál
ez jár szájról szájra.
SZULEJMÁN. Jól kell hát használnom ezt az egy évet.
HURREM. Musztafa nem lehet bűnös, jó Urunk,
nem hiszem, hogy áruló lehetne.
MIHRIMAH *(sírva)*
Én se hihetem, én se, apám!
HURREM. Engedd, hogy idejőjjön, s megvédje magát
fiad, egyetlen Musztafánk.
MIHRIMAH. Hadd jőjjön, apácskám, jöhessen a bátyám,
hallgassad meg őt is!
SZULEJMÁN *(mintha enyhülne)*
Mint apja, én se tudom hinni,
hogy fölkelne ellenem, de...
(Hurrem titkon jelt ad Rüsztlemnek)
RÜSZTEM. Itt egy elfogott levél, Szultánom.
SZULEJMÁN. Miféle levél?

RÜSZTEM. Pontosabban levelek.
SZULEJMÁN. Ki írta kinek?
RÜSZTEM *(felmutatja a leveleket)*
A herceg a perzsa sahnak.
A sah a hercegnek.
SZULEJMÁN. És mi áll a levelekben?
RÜSZTEM *(belenéz a levélbe)*
A herceg segítséget kér a sahtól.
SZULEJMÁN. Segítséget? Ki ellen?
RÜSZTEM. Ellenünk. És hozzáteszi: végtelen boldogság,
óriási megtiszteltetés a sah vejének lenni.
HURREM. Nem lehet hamisítvány a levél, jó Urunk?
MIHRIMAH. Mások írták, apám, mások biztosan,
ilyet nem tesz az én bátyám.
HURREM. Az én eszem nem éri fel az ilyen dolgokat,
de szerintem se tesz. Az ellenség vádaskodása –
cselszövők, összeesküvők találnak ki ilyeneket.
SZULEJMÁN *(egy kézmozdulattal elhallgattatja)*
És mi van a sah levelében?
RÜSZTEM *(felolvás a levélből)*
Házasságod világszép lánnyal
a legnagyobb boldogság lesz számomra,
és a világhuralmat az,
ha az oszmán trónra ültethetlek.
SZULEJMÁN. Add csak ide a herceg levelét.
*(Jól megnézi a Rüsztet által odanyújtott levelet,
majd mélyet sóhajtván)*
Az ő írása, igen.
*(Meginog, nehezen megy el a diványig,
leül, a kezét nyújtja)*

Add ide a sah levelét is.
(Rüsztet odanyújtja a másik levelet is)
Ezek maradjanak nálam, te meg, Rüsztet,
minthogy a pecsétemet viseled,
egy nagy sereg élén, Szulejmán szultánként
fogsz Amaszjába vonulni,
mindent az én szememmel nézel,
az én fülemmel hallasz, alaposan
megvizsgálod és értékeled a dolgokat,
s az eredménnyel visszajössz hozzám.
Ezt az utolsó lehetőséget megadom a hercegnek.
Amennyire csak lehetséges az emberek világában,
olyannyira meg kell valósulnia az igazságnak.

(Amaszja. A herceg palotája. Musztafa, Jahja)

MUSZTAFÁ. Szóval idejön a nagyvezír.
JAHJA. Rüsztet pasa már itt is van egy ideje,
hisz minden házat, szinte az egész várost
megszállták az emberei – vagyis Hurrem szultánának
számtalan szeme és füle van közöttünk.
RÜSZTEM *(belép)*
Hercegem!
(Meg akarja csókolni Musztafa ruhájának szegélyét)
MUSZTAFÁ *(fölemelve őt)*
Isten hozott, Pasa.
(Jahjára mutat)
Jahja, a költő.
(Jahja meghajol, Rüsztet hidegen biccenti)

RÜSZTEM. A segítségedre jöttem, herceg,
védeni, vigyázni téged...
(*Musztafa is, Jahja is összerезzen*)
MUSZTAFÁ. Ki ellen védsz és vigyázol?
Saját apám ellen?
RÜSZTEM. Nem, a szultán ellen.
MUSZTAFÁ. A kettő nem ugyanaz?
RÜSZTEM. Ha akármelyik másik uralkodó volna,
ugyanaz volna mind a kettő, de minthogy
Szulejmán szultán nem akar ki, a kettő nem ugyanaz.
MUSZTAFÁ (*Jahjára nézve*)
És hogy segítesz nekem, Pasa?
RÜSZTEM. Tudod, hogy a janicsárok nyíltan téged akarnak,
Musztafa szultánként emlegetnek.
MUSZTAFÁ. Én nem beszéltem egy janicsárral sem,
a maguk feje után járnak most is.
RÜSZTEM. Szultánunk nem így gondolja, sajnos.
MUSZTAFÁ. Hát miképp gondolja felséges apám?
RÜSZTEM. Hogy te uszítod őket.
MUSZTAFÁ. Isten őrizzen! Esküszöm mindenre, ami szent,
erről szó sincs.
RÜSZTEM. Szerintem sincs, de a szultán...
MUSZTAFÁ. Bűnösnek tart a szultán, igaz?
RÜSZTEM. Én ezen változtatni tudok.
MUSZTAFÁ. Hogyan?
RÜSZTEM. Bizonyítom, hogy ártatlan vagy,
kezeskedem érted.
MUSZTAFÁ. Saját apámmal szemben a sógorom
kezességére van szükségem, igen?

RÜSZTEM. A szultán pecsétjének őre kezeskedik
a szultán előtt.
MUSZTAFÁ. Valami bűzlik nekem itten,
mintha meg volnék alázva.
Mondd, Pasa, szerinted bűnös vagyok én?
RÜSZTEM. Én szeretlek, herceg.
MUSZTAFÁ (*konokul*)
Bűnös vagyok?
RÜSZTEM. Én megbízom benned.
MUSZTAFÁ (*dühösen*)
Ember, bűnös vagyok én?
RÜSZTEM. A bizonyítékok ellened szólnak.
MUSZTAFÁ (*Összenéznek Jahjával, majd Rüsztémhez*)
Miféle bizonyítékok?
RÜSZTEM. Titkos leveled a perzsa sahhoz,
és a sah titkos válasza.
MUSZTAFÁ (*felháborodva*)
Nem volt titkos levél, nem volt, nem volt!
RÜSZTEM. Szultánunk másképp gondolja.
MUSZTAFÁ. Hol vannak azok a levelek?
RÜSZTEM. Szultán urunknál.
MUSZTAFÁ. Az Isten verje meg! Hogy hihet
ilyesmit a szultán?
JAHJA (*csitítani próbálja*)
Csillapodj, herceg.
A nagyvezír segíteni akar.
MUSZTAFÁ. Senki nem tud itt segíteni nekem.
RÜSZTEM (*magabiztosan*)
Én tudok.

MUSZTAFÁ. Miért? Amikor saját apám elítél engem,
te, az idegen, miért állsz mellém?
RÜSZTEM. Mert a jövő, a közeljövő nagy és erős
szultánját látom benned.
(*Musztafa is, Jahja is csodálkozik*)
MUSZTAFÁ. Hogyhogy?
RÜSZTEM. Melletted állnak a janicsárok,
és a szultán pecsétjét viselő nagyvezír is.
MUSZTAFÁ (*felcsattanva*)
Kifelé, tűnj el innen! Mert nem nézem nagyvezíri
rangodat, s a két kezemmel szagatlak szét, kutya!
RÜSZTEM (*nyugodt*)
Nem viselkedsz megfontoltan, herceg.
A szultáni pecsét őrének gyalázása a szultán
és az állam gyalázása, s ennek büntetése....
Ha visszavonod a szavad, kész vagyok elfelejteni,
és Jahja úr se hallott akkor semmit.
MUSZTAFÁ (*főlemelt kézzel rá akar támadni*)
Még mindig folytatod ezt a gyalázatos játékot?
JAHJA (*nyugtalan*)
Csillapodj, herceg!
RÜSZTEM (*gúnyosan*)
Sajnálattal kell látnom, hogy Jahja mester
nem túl jól nevelte tanítványát...
(*Musztafa támadna, de Jahja lefogja*)
Igaz, hogy a szultán elítélt,
de a segítségével megmenekülhettél volna.
(*Musztafa Rüsztremfelé köp*)
Most ítélted el magad véglegesen,
többé nincs számodra menekvés.

JAHJA. Nagyvezír! Te szítod a tüzet.
(*Rüszttem nem törődik vele. Kimegy.*
Jahja végtelenül szomorú)
Félek, nagy lehetőséget szalasztottál el.
MUSZTAFÁ. Nem hallottad, miket mondott?
JAHJA. Azt mondta, hogy mindenek ellenére szultán lehetsz.
MUSZTAFÁ. Ki akar szultán lenni mindenek ellenére?
És hogy csinálna belőlem szultánt?
Megölve a trónon ülő szultánt?
És mi lesz, ha már én ülök a trónon?
JAHJA (*nevetve*)
Te akkor megöletnéd Rüszttem pasát,
aki szultánt csinált belőled.
MUSZTAFÁ. Aztán meg a fiam taszít le engem a trónról.
És mi lesz közben a néppel, a birodalommal?
Nem, Jahja, költő barátom, nem való ez nekem.
Én apámat nem fogom letaszítani a trónról,
nem vagyok képes minden értéket lábbal tiporni.
JAHJA (*örömmel*)
Az, hogy nem akarsz mindenáron szultán lenni,
bennem új reményeket ébresztett.
Új állomás, új értékrend hajnala ez,
most még jobban tisztellek, mint eddig.
(*meghajol*)

(*Topkapi palota. A szultán lakosztálya.*
Szulejmán, Rüszttem)

SZULEJMÁN. Még ha más bűne nem volna is, ez a herceg
végét jelenti. Kezet emelni arra, aki engem képvisel...

RÜSZTEM. És az arcomba köpni...
SZULEJMÁN *(lehunyja szemét)*
Még ez is? Ez lázadás személyem
és a birodalom ellen.
RÜSZTEM. Szultánom, bocsáss meg, de én még mindig
azt hiszem, ártatlan a fiad.
SZULEJMÁN. De hisz kezet emelt és köpött rád. Hogy lehet
ennyire tiszteletlen, ilyen durva a fiam?
RÜSZTEM. Szerény véleményem szerint az a csepűrágó költő
zavarta meg hercegünket,
sok értelmetlen beszéddel, a naplopók fejében
tenyésző, elfajzott gondolatokkal.
SZULEJMÁN. Ha a költőkről beszélsz, vigyázz,
több tiszteletet kérek és több udvariasságot.
*(Intésére Rüsztem kimegy. A fény elhalványul.
Szulejmán fel-alá jár; közben föltűnik Musztafa.
Szulejmán figyel)*
MUSZTAFA. A szultánok szultánjához,
nemes és szeretett apámhoz
– akinek az életem köszönhetem –,
az igazságos Szulejmán szultánhoz szólok.
Nem az életemet féltém,
a te áldott lelked békéjéért könyörgök,
ilyen súlyos vád bélyegével ne küldj a túlvilágra.
Engedd, hogy lábadhoz érintsem arcom,
hogy bebizonyítsam ártatlanságom,
hallgass meg még egyszer!
Egy fiúnak nincs joga ennyit kérni, apám?
(Szulejmán eltakarja a szemét)

(Hurrem lakosztálya. Hurrem és Bajazit)

HURREM. Vak vagyok vagy bolond? Ha dicsérni kell,
ékesebben szólok érényeiről mindenki másnál,
jobban dicsérem Musztafát, mint a szülő anyja.
De Musztafa léte az én szülőiteim nemlétét jelenti.
Bárhol legyen is, ha csak arra gondolok, hogy lélegzik,
az én lélegzetem elakad, szívverésem lassul az övétől.
BAJAZIT. Nem veszed észre, anyám, hogy miközben
vermet ásol Musztafának, magadnak is,
testvéreimnek is és nekem is ártasz?
HURREM. Fiam, Bajazitom, anyád legalapvetőbb joga,
hogy védje magzatjait.
BAJAZIT. Bár nem te szülted Musztafa herceget,
szeretem őt és megbízom benne,
ugyanakkor Szelim, bár a te szülötted,
nemcsak ha látom, de ha csak rágondolok,
undort kelt bennem, mint ahogy most is.
HURREM *(szomorúan)*
Istenem, miket hallok!
(Bajazithoz)
Míg Szelim bátyád nyugodtan végzi
dolgát szandzsákjában, te nem férsz
a bőrödbe, izgatottan ideszaladgálsz...
BAJAZIT. Szelimnek könnyű! Ha Musztafát elteszik
láb alól, előtte megnyílik az út a trónhoz,
előttem meg a halálhoz.
HURREM *(borzadva)*
Hallgass!

BAJAZIT. Adja Allah minél későbbben, ha apám átköltözik a túlvilágra, Musztafa bátyám elfoglalja az őt megillető trónt. Hidd el, eszébe se jut Hódító Mehmed törvénye, szülötteidnek haja szála se fog görbülni.

HURREM. Honnan tudod, fiam?

A hatalom megváltoztatja az embert.

BAJAZIT. Érzem, amilyen most Musztafa herceg, ugyanolyan lesz Musztafa szultán.

MIHRIMAH *(bejőve)*

Én is ugyanazt érzem.

(Átöleli Bajazitot)

Isten hozott, herceg.

BAJAZIT *(megöleli Mihrimahot. Hurremhez)*

Ugyanakkor azt is érzem, a te szülötted, Szelim, azon a napon, amikor trónra ül, a te szülöttedet, Bajazitot, vagyis engem a hóhér kezére fog adni.

HURREM. Isten őrizzen!

MIHRIMAH. Testvéremnek igaza van, anyám, bár édestestvérem, Szelimben, abban az alattomos kigyóban én se bízom.

BAJAZIT. Soha nem fogom elismerni Szelim szultánságát, a vérontás kezdődne vele az országban...

(miközben Hurrem nyugtalanul járkál)

Látod már, anyám, milyen félelmetes játékba kezdte?

Musztafa herceg mindnyájunk létének záloga, a tiéd, az enyém, Szelimé, Dzsihangiré, Mihrimahé, és ami a legfontosabb, a birodalomé. Musztafa még nagyobbá teheti a birodalmat, épp oly erős oroszlán ő, mint nagyapám, Szelim szultán volt. Az ő elpusztítása egyenlő a birodalom jövőjének tönkretételével.

HURREM. Épp azért félek, mert Musztafa a nagyapádra hasonlít.

BAJAZIT. Musztafa épp oly bátor oroszlán, de mellében szerető szív dobog.

MIHRIMAH. Igaz. Mindig olyan kedvesen ölel meg!

HURREM. Szóval olyan lesz, mint egy oroszlán, de a körmeit nem fogja használni – hát én ezt nem értem.

BAJAZIT. Mindjárt beszélek apámmal.

HURREM. Eszedbe ne jusson! Apád első szava ez lesz: „Hogy hagyhattad ott engedély nélkül a helyed, tudtom nélkül hogy jöttél Isztambulba?”

BAJAZIT. Bánom is én! Musztafáért akár az életem is odaadnám!

(indulna)

HURREM. Egy pillanat, kisfiam, édes Bajazitom!

(Bajazit megáll. Hurrem odamegy,

a vállára teszi a kezét)

Talán te leszel a szultán...

Szelimben én sem bízom.

BAJAZIT. Majd épp ő – lakomák mámorával –

fog az államügyekkel törődni?

Nagyvezírjének játékszere lesz Szelim.

HURREM. Én mindig elértem, amit akartam, fiam.

Ha rám hallgatsz, végül te leszel a nyertes.

BAJAZIT. Ez rettentő!

HURREM. Mi rettentő?

BAJAZIT. Hogy ilyen erős vagy.

HURREM *(nevetve)*

Ahelyett, hogy örülnél...

Mi a rossz abban, hogy saját anyád
nyitja meg utadat a hatalomhoz?
BAJAZIT. Személy szerint nekem jó lehet, anyám,
de az ország szempontjából veszélyes,
ha az államhatalmon kívülálló
valaki ilyen befolyással bír. Nagyon veszélyes
ez az országra, a népre nézve.
HURREM. Te csak szoktasd magad a szultánság gondolatához.
Én apád feletti erőmet és minden befolyásom
mozgósítom e cél érdekében.
BAJAZIT. Apám hatalma teljében ül az oszmánok trónján.
HURREM. Allahnak legyen hála.
BAJAZIT. Akkor hát miért ez az izgalom?
HURREM. De, fiam, előbb-utóbb...
BAJAZIT. Van, hogy a gyermek előbb hal meg, mint az apja.
Nekem úgy tűnik föl, neked nem is az a célod,
hogy gyermekeidet védjed, hanem hogy
a világ leghatalmasabb emberével játszva
kielégítsd a magad hatalomvágyát.
HURREM. Ne beszélj ostobaságokat!
BAJAZIT. A birodalom tönkre is mehet attól, hogy
ravaszul a fogaskerekei közé dugod a kezed.
Az államot belülről kell irányítani,
nem pedig kívülről. Vedd onnan a kezed!
HURREM. Akkor semmi támaszod nem marad,
fiam, Musztafával szemben.
BAJAZIT. Kérlek, anyám, ne álld el az útját!
Hát nem látod, hogy a sírba, amelyet
Musztafának ásol, kettőnket
temeted Dzsihangirral?

MIHRIMAH *(kétségbeesetten)*
Isten őrizzen!
BAJAZIT. Szelimet, azt a kígyót jobban szereted nálunk?
HURREM. Ugyan! Tudod, hogy téged jobban szeretlek!
BAJAZIT. Micsoda szeretet ez? Megölsz így engem,
megölsz!
HURREM *(Megpróbálja kezével befogni Bajazit száját)*
Hallgass! Hallgass!

*(A kihallgatások terme a Topkapi palotában.
Szulejmán, Jahja)*

SZULEJMÁN. Nem irányíthatom ezt a vége-hossza nincs
birodalmat egymagam, Jahja.
Támaszkodnom kell néhány emberre.
JAHJA. Természetesen, Szultánom.
SZULEJMÁN. Megbízható források szerint Musztafa bűnös.
JAHJA. Igazán megbízhatóak azok a források?
Például a levelek – valóban a herceg és
a perzsa sah írta őket, nem hamisítványok?
SZULEJMÁN. Megvizsgáltattam írásszakértőkkel: a herceg
kezétől származik, és az ő pecsétje van rajta.
Ami pedig a perzsa sah levelét illeti,
nem olyan fontos, hogy az kinek az írása.
Az, hogy a herceg levelet ír a sahnak,
elég ahhoz, hogy bűnösnek tekintsük.
JAHJA. Ha magad hallgatnád meg őt, Felség,
Mégis csak a fiad.
SZULEJMÁN. Szívem legkedvesebbje. Épp ezért
nem hallgathatom most meg, hátha

az apa szava elnyomná a szultánét,
talán meginognék és
igazságtalanul ítélnék.
JAHJA. Nem történik-e épp így valami
végzetes igazságtalanság?
SZULEJMÁN. Biztos vagyok abban, hogy helyesen cselekszem.
Szeretlek – egyik legjobb költőm vagy –,
nem akarlak megbántani. Musztafa ellenem,
sőt, ami még rosszabb, az állam ellen
megbocsájthatatlan bűnt követett el.
(mély fájdalommal)
Ha Szulejmán, a földműves fia bűnt követ el,
bizonyára lakol érte. Ha Szulejmán, a halász fia
bűnt követ el, nem menekül az igazságszolgáltatástól.
Szulejmán, a szultán fiának bűnét meg leplezni kéne?
(főlegyenedik)
Nem, az nem lehet! Szulejmán szultán
uralkodása alatt ilyen nem eshet meg!
JAHJA. És ha egy nap kiderül fiad ártatlansága,
akkor, amikor már késő lesz?
SZULEJMÁN. Ahogy a legnagyobb öröm sem tud
rabul ejteni, a legkeservesebb fájdalom
se képes uralkodni rajtam.
Az az igazság, hogy e pillanatban
nincs kétségem fiam bűnössége felől.
Az igazságnak megfelelően kell
cselekednem és nem feltételezések szerint.
Újra szeretnélek majd látni, Jahja,
szép, új verseid társaságában.

(Jahja épp távozna, amikor beront Bajazit)
Várj, Jahja, és légy tanú!
(Yahja visszafordul)
BAJAZIT *(lihegve)*
Felséges apám, igen nagy igazságtalanság
van készülőben ellened és
a birodalom ellen.
SZULEJMÁN *(leül, nyugodt)*
Először azt mondd meg, hogy jöhetsz a birodalom
székhelyére anélkül, hogy engedélyt kértél volna.
Aztán azt mondd el, kiket vádolsz.
BAJAZIT. Engedély nélkül jöttem, mert igazságtalanság
történik bátyám, Musztafa ellen.
SZULEJMÁN. Ki követ el igazságtalanságot? Mielőtt vádolsz,
gondold végig: van-e bizonyítékom?
BAJAZIT. Mivel vádolják a bátyámat?
SZULEJMÁN. Lázadás szításával a janicsárok körében
és saját állama ellen idegen hatalommal
való szövetkezéssel.
BAJAZIT. Ha engem vádolnának ilyesmivel,
még azt mondanám, hogy meglehet,
de Musztafa hercegről ilyet
csak örültek vagy árulók állíthatnak.
(Szulejmán is, Jahja is meg van elégedve)
SZULEJMÁN. Igazán dicséretre méltó.
De mondd csak, ki vagy te nekem?
BAJAZIT *(kissé meglepve)*
A fiad, Uram.
SZULEJMÁN. És Musztafa?

BAJAZIT. A fiad, Uram.
SZULEJMÁN. A fiam a fiamat védi ellenem.
Kevésbé szeretem Musztafát Bajazitnál?
BAJAZIT. Nem hiszem, Uram.
SZULEJMÁN. Lehet, hogy mint apa, egyikőtöket
meg kell védenem a másikkal szemben,
de előfordul-e valaha, hogy
mint uralkodó, valakit védtem vagy
előnyben részesítettem más valakivel szemben?
BAJAZIT. Soha, Uram.
SZULEJMÁN. Ha bárhol, birodalmam legtávolabbi zugában
akár, akad valaki, aki azt állítja, hogy
Szulejmán szultán igazságtalanságot követett
el ellene, járuljon elém, s én esküszöm,
kész vagyok megfizetni érte.
BAJAZIT. Nemes atyám, fenséges szultánom, aggódom.
Úgy tűnik föl nekem,
nagy veszély közeleg birodalmunk felé.
SZULEJMÁN. A birodalom feje képes szembeszállni
a birodalmat fenyegető veszélyekkel.
Térj vissza a szandzsákba, amelyért
te vagy a felelős, és bizzál meg apádban.
BAJAZIT. Én teljesen megbízom apámban, de...
SZULEJMÁN. Ha apádban teljesen megbízol, fiú,
akkor az se baj, ha másokban nem bízol egészen.
*(Bajazit kezét csókol apjának és kimegy.
Ebusszuud jön be)*
A bajban bajtársam, az Igaz útján útítársam,
testvérem most és mindörökké, aki törvényeimet
a szent Koránnal összehangolta,

akinek fetvája olyan, mint az én fermánom,
az iszlám és a győzelem főmuftija,
Ebusszuud Efendi, segíts nekem!
EBUSSZUUD. Azért élek, hogy segítsék szultánomnak.
SZULEJMÁN. Egy gazdag isztambuli kereskedőnek
hivatalos ügyben egy másik városba kell mennie,
vagyonát, kincsét, feleségét, gyerekeit rábizza
egy szolgájára, akit szeret, s akiben megbízik.
Egy idő múltán azonban a szolga
ráteszi kezét a vagyona, kincsre,
s az asszonyt és gyermekeit elüldözi a háztól.
Hetet-havat összehord az úrról,
kegyetlenségéről és fősvényességéről.
Egy olyan országban, ahol törvényes
rend van, mi a büntetése, Sejhülszlám Efendi?
EBUSSZUUD *(izgatottan nyel egyet)*
Azt mondtad, ugye, hogy egy kereskedő fia?
SZULEJMÁN *(keményen)*
Kereskedőé, kovácsé, takácsé vagy
nagyveziré, szultáné, számít az, Efendi?
EBUSSZUUD *(hebeg-habog)*
Nem számít, persze... nem számít, de...
SZULEJMÁN. Hát akkor?
EBUSSZUUD. Amit mondanak róla,
úgy van pontosan, biztosan?
SZULEJMÁN. Úgy van pontosan, biztosan.
EBUSSZUUD *(félve)*
Kivételes ember a fiad, Szultánom,
nehogy félreértés essék, bűn volna...
SZULEJMÁN *(hivatalos hangon)*

Nem a fiamról van szó, egy alattvalóról.
Mi az ítélet?
*(Ebuszuud mély lélegzetet vesz, nyel egyet.
Szulejmán türelmetlen)*
Az ítélet, Efendi, az ítélet?
EBUSSZUUD *(nagy nehezen)*
Halál.
*(Ítéletétől megijedve hátrahököl.
Jahja le van taglózva. Miután Ebuszuud kiment)*
JAHJA *(egy lépést előrelép)*
Kérdezhetek valamit, Szultánom?
Kész vagyok a választ elfogadni.
SZULEJMÁN. Te bármit megkérdezhetsz tőlem, Jahja,
bármit mondhatsz, akárha magam beszélnék.
JAHJA *(összeszedi a bátorságát)*
Attól félsz, Felség, hogy elveszítéd pártatlanságodat,
vagy attól, hogy megtudod: ártatlan volt a herceg?
SZULEJMÁN. Vagyis én a bűnösségét kívánom?
JAHJA. Azt nem mondom, hogy kívánod, legfeljebb azt, hogy
bűnösnek lássék. Vagy azt: talán megkönnyíti a dolgod,
ha a szabályok szerint bűnösnek tekintendő.
Nem várok azonnali választ, elég,
ha önmagadnak fölteszed a kérdést.
(kijelé indulva)
Én becsületes akarok lenni...
SZULEJMÁN. Te mindig is becsületes voltál, Jahja.
Nagy művész és becsületes ember
ritkán találkozik így egy személyben.
JAHJA. Megtisztelő, ha méltó vagyok e dicsőretnre.
SZULEJMÁN. Mintha még mondani akartál volna valamit.

JAHJA. Az bizonyos, hogy igazságtalanság történik
a herceggel, de a te helyedben talán
ugyanígy tettem volna én is.
SZULEJMÁN. Ugye, milyen nehéz embernek lenni, Jahja?
JAHJA *(nevetve)*
Talán lehetetlen is, Szultánom.
Nem szeretnék a helyedben lenni.
Magadra hagyhatlak gondajaiddal?
Még egy tanúságot nem tudnék kibírni.
SZULEJMÁN *(rábólint)*
Érzem is, hogy adósod vagyok.

(Amaszja, a herceg palotája. Szajinur és Musztafa)
SZAJINUR *(teli félelemmel)*
Olyan álmot láttam az éjjel...
MUSZTAFÁ *(aggódással)*
Remélem, nem jelent rosszat...
SZAJINUR. Reméljük...
(mintha átélné az álmot)
Heves viharban
repül a házunk teteje...
MUSZTAFÁ *(izgatottan)*
Allah, Allah! És aztán?
SZAJINUR. Végigjáróm sorban a palota szobáit,
keresem fiunkat, Mehmedet, de...
MUSZTAFÁ. Nem találsz?
SZAJINUR. Megtalálom, csak...
MUSZTAFÁ. Csak?
SZAJINUR. Szárnyam alá veszem kicsinyemet.

MUSZTAFÁ. Hisz ez szép...
(Jahja lép be, mély bánatban, távolról figyelőket)
SZAJINUR. De hirtelen, a magas égből
föltűnik egy fekete madár...
és sebesen közelít a föld, a mi palotánk felé,
egyre növekedve feketül, feketedve növekszik.
MUSZTAFÁ. És?
SZAJINUR. Fiam is, én is vergődünk alatt.
Már az egész eget eltakarja a fekete madár,
száll lejjebb, lejjebb és....
(zokog)
MUSZTAFÁ. Aztán?
SZAJINUR. Karmai közé kapja Mehmedünket, és
gyorsan emelkedik fölfelé. Egyszer távolabb
kerülő gyermekünk sikoltozása most is a fülembe cseng.
(Mint aki nem akar hallani, befogja a fülét)
Félek, Musztafa, nagyon félek,
valami szörnyű fog történni.
MUSZTAFÁ. Ne félj, kedves, hisz itt vagyok én.
SZAJINUR. Te is szerepeltél az álomban.
MUSZTAFÁ. Igazán?
SZAJINUR. Aludtál. Se a heves vihar, se gyermekünk
sikoltozása, se az én kiabálásom nem tudott fölébreszteni.
Ezért is félek olyan nagyon.
JAHJA *(közelebb jöve)*
Világosan megmutat mindent ez az álom,
figyelmeztet benneteket.
Ha nem teszitek azt, amit kell,
a tragédia elkerülhetlenné válik.
(Musztafa nyugtalanul járka)

SZAJINUR *(szinte könyörög neki)*
Szökjünk, meneküljünk innen, tűnjünk el!
MUSZTAFÁ. Szulejmán szultán fia hogy tűnhetne el?
SZAJINUR. Szökve.
MUSZTAFÁ. Hová?
SZAJINUR. Akárhová, Perzsiába, Indiába, Kínába...
Ha van még távolabbi hely, oda...
MUSZTAFÁ. Ha én bűnös vagyok apám szemében,
nincs hová bújnom. Várunk.
SZAJINUR. És a szörnyű álom?
JAHJA. Az álom – való.
SZAJINUR. Az az álom valóságosabb annál,
mint ahogy most itt látlak,
hallak benneteket. Számomra nincs is
valóságosabb. Meneküljünk, herceg!
MUSZTAFÁ. Te mit mondasz, Jahja?
JAHJA. Vagy meneküljtek, vagy tedd, amit kell!
MUSZTAFÁ. Mit kell tennem?
JAHJA. Állj ellen, védekezz!
MUSZTAFÁ. Akárha a sorsnak állnék ellen,
az Isten ellen védekeznék...
JAHJA. Annyira mégse... Gondolj nagyapádra,
Szelim szultánra, a Kegyetlen Szelimre!
MUSZTAFÁ *(elgondolkodva)*
Mikor gyermekként a szeráj kertjében
játszottam és egy kígyó bukkant fel előttem,
a nevelőm kiáltott: „Menekülj!” – de
mintha földbe gyökeredzett volna a lábam.
Számomra nehéz teher a menekülés,
olyan nehéz, hogy nem tudom cipelni.

JAHJA. De fölöttetek a fekete madár..

MUSZTAFA. Ha Szulejmán szultán az a madár,
szárnyai az egész földet beborítják.

(A szín elsötétedik, belép Szulejmán harci öltözékben)

SZULEJMÁN *(a reflektor csak őt világítja meg)*

Amaszja szandzsákbejének, Musztafa hercegnek!
Hadjáratot indítottunk Perzsia ellen. Katonáiddal
csatlakozz a seregemhez. Konja mellett, Erejlinél
várlak!

(Szulejmán kimegy, közben kivilágosodik Musztafa körül.

A "várlak" szó egyre hangosabban visszhangzik)

MUSZTAFA. Atyám elhatározta magát.

JAHJA. Te is határozd el megad.

MUSZTAFA. Ha nem megyek a hívására, az azt jelenti,
hogy elismerem a bűnösségem.

JAHJA. Ha pedig mész, herceg,
a kötél megnyújtja nyakad.

MUSZTAFA. De miért nem Isztambulban,
miért Konjában akar megbüntetni?

JAHJA. Hogy mutassa: nem fél a janicsároktól,
a janicsárok előtt, mi több: a hadra kelt
janicsárok előtt büntet meg.

(Szajinur hangtalanul sír)

MUSZTAFA *(tehetetlenül)*

Istenem, csinálj valamit!

JAHJA. Nem az Istennek, neked kell valami csinálnod.

MUSZTAFA. De én ártatlan vagyok, ártatlan!

SZAJINUR. Az ártatlanság megvéd a haláltól?

MUSZTAFA. Ha van Isten, meg kell védenie.

JAHJA. Az Isten azé is, aki öl, és azé is, akit megölnek.

MUSZTAFA. Nagypám, Kegyetlen Szelim szultán azért
taszította le apját, Bajazit szultánt a trónról,
mert hitt abban, hogy ő jobban fogja irányítani
a birodalmat. De a birodalom ma jó kezekben van.
Szulejmán szultánnál jobbat képzelni se lehet.

JAHJA. Milyen becsületes, milyen igazságos vagy!

MUSZTAFA *(keserű mosollyal)*

Az Igazságos Szulejmán fia vagyok,
a Törvényhozóé. Ami jó van bennem,
tőle van az.

(Mintha búcsúzna, úgy öleli meg Jahját)

Azért, hogy megfizessem apámnak,
amivel tartozom, megkönnyítem a dolgát.

JAHJA. Én a győzelmeidről szerettem volna
hőskölteményeket írni.

MUSZTAFA *(arcán keserű mosoly)*

Mikor még Szulejmán szultán
győzelmeiről írhatasz, isteni Jahja?!

JAHJA. Azok a tegnapi sikerei – én a holnap,
a jövő győzelmeiről szeretnék írni.

Ha nagypád, Szelim szultán ugyanúgy
csak nézője maradt volna a törtéteknek,
a csaldirani, merdzsidabiki és ridanije
győzelmeket nem érte volna meg a nemzet.

MUSZTAFA. Én nem vagyok a nagypám, Jahja. Ő

Kegyetlen Szelim volt – én nem leszek

Kegyetlen Musztafa. Atyámat nem taszítom le a trónról.

JAHJA. Ha a mindenség – mint bolond szívem –
romokban állna...

MUSZTAFÁ. Nem volna világ se, barát se, elválás se...
(Megsimogatja a síró Szajinur fejét és kimegy)

*(Konya, Erejli. A sereg táborhelye, a vezéri sátor.
Mehterzene szól. A Szulejmán a trónján ül,
feszült várakozásban. Rüsztém lép be. A zene elhallgat)*

SZULEJMÁN. Van hír a hercegről?

RÜSZTEM. Már közeleg, Felség.

SZULEJMÁN *(mintha csalódott volna)*

Úgy?

RÜSZTEM *(óvatosan)*

Azt kívántad, hogy ne jöjjön?

SZULEJMÁN *(rendkívül nyugtalan)*

Mióta hívtam, mintha két ember lennék,

Az egyik felem azt várja, hogy jöjjön, a másik azt, hogy ne.

(Mintha csak kiszaladna a száján)

Bár ne jönne, bár kezébe venné a sorsát...

(Kintről hangok hallatszanak: Éljen Musztafa herceg!)

RÜSZTEM *(kifelé fülel)*

Megérkezett a táborba a herceg, közeleg!

SZULEJMÁN *(ízgatottan)*

Igen!?

RÜSZTEM *(uszítva)*

A janicsárok ünneplik!

SZULEJMÁN *(összerezzen)*

A janicsárok?!

*(Intésére Rüsztém balról kimegy. Jobbról külön
fénykörben feltűnik Musztafa, tetőtől talpig fehérben)*

MUSZTAFÁ. A te átható pillantásod azonnal felfedi,

ki a bűnös, ki az ártatlan. Miért
félsz velem találkozni, apám!? Apa!

*(Az "Apa!" úgy hallatszik,
mint valami mélységekből jövő sikoly volna.)*

SZULEJMÁN *(összerezzen)*

Ugyanaz a hang! Ezt a sikoltást hallottam akkor is,
amikor Musztafa ki se nyitotta a száját.

Az az ősi sikoly, az első emberé, aki meghalt,
minden halálba indulóé... Fiam! Musztafa!

*(Mintha elindulna Musztafa felé, de megtorpan,
erővel tartja vissza magát)*

MUSZTAFÁ

Annak tudatában jöttem ide, apám, hogy
mi a szándékom velem. Mégis eljöttem,
mert tisztellek, és hű vagyok a birodalomhoz.

De mert hű vagyok az igazsághoz is,
el kell mondanom: ártatlan vagyok,
ártatlan, apám, ártatlan!

(Szulejmán nehezen veszi a levegőt)

Ha neked vagy az államnak az életem kell,
tessék! Hiszen neked köszönhetem, nem igaz?!

(Szulejmán lehunyja a szemét, arcán fájdalom.)

*Belép a hóhér. Miután Musztafa nyakára teszi a kötelet,
a fénykör kialszik. Szulejmán egy képzelt hurkot próbál
a nyakáról letépni, nyakáról, melléről tépi a ruhát,
mintha nem Musztafa, hanem ő fulladna meg.*

"Apa!" – hallatszik, mint egy elnyújtott sikoly.

*Szulejmán megremeg, aztán két karja lehull,
mintha nem Musztafa, hanem ő halt volna meg.*

Mély csend)

SZULEJMÁN *(lassan felnyitva szemét)*

De jó azoknak, akik egyetlen halállal
esnek át az élet kalandján.

Ki tudja, hányszor fogsz még így meghalni,
te szegény Szulejmán...

*(Kintről hangok: „Ó, jaj! Jaj!” Belép Jahja,
utána két oldalról janicsárok tódulnak be a színpadra)*

JANICSÁROK. Ó, jaj! Jaj!

JAHJA. Romba dőlt a világ egyik része.

SZULEJMÁN. A szebbik része.

JANICSÁROK. Ó jaj! Jaj!

SZULEJMÁN. Ó, jaj!

JAHJA. Vétkére nincs tanú, bűnét nem látták.

Sirassuk együtt jámborok sólymát,
hősi halottak szultánját!

SZULEJMÁN. Sirassuk!

JANICSÁROK. Sirassuk, sirassuk!

Függöny

Kiadta a Terebess Kiadó Budapesten, 2000-ben
<http://www.terebess.hu>
A kötetet tervezte és a kiadásért felel Terebess Gábor
Szerkesztette: Jávorka Gabriella
Műszaki szerkesztő: Bozzay Kristóf
Készült a Szegedi Kossuth Nyomda Kft. üzemében
ISBN 963 9147 42 7
TE 88

